

NINA EWALDS

Beskattningen av offentlig ålderspension vid flyttning mellan Sverige och Finland

I denna artikel görs en undersökning¹ av hur sambandet mellan rätten till avdrag för pensionsavsättningar och beskattningen av den offentliga ålderspensionen upprätthålls i några gränsöverskridande situationer mellan Sverige och Finland. De situationer som undersöks gäller anställning i och utsändning mellan länderna. Undersökningen omfattar intjänande och utbetalning av ålderspension i Sverige och Finland. Avdragsrätten gäller arbetsgivares rätt till avdrag för arbetsgivaravgifter i Sverige och arbetspensionsförsäkringsavgifter i Finland, medan beskattningen av pensionen avser inkomstpension i Sverige och arbetspension i Finland. Undersökningen omfattar även uttaget av sjukvårdspremie i Finland.

Av undersökningen framgår att bestämmelserna inom de berörda rättsområdena socialförsäkringsrätt och skatterätt är utformade på i huvudsak likartat sätt i båda länderna. Den offentliga ålderspensionen är i båda länderna obligatorisk och lagstadgad. Det undersökta sambandet kan därmed i flera av situationerna upprätthållas på ett förutsägbart sätt. I de situationer där sambandet inte upprätthålls, beror detta på att rättsområdena sinsemellan inte är anpassade till varandra. Bestämmelserna om skatterättslig hemvist är utslagsgivande för beskattningen av mottagen pension – oberoende av eventuell tidigare socialförsäkringsrättslig avgiftsskyldighet.

Inledning

En viktig målsättning vid beskattningen av alla slags pensioner, både offentliga och privata, är att sambandet upprätthålls inom en och samma stat mellan rätten till avdrag för pensionsavsättningar och rätten att beskatta utfallande pensionsförmån. I rent interna förhållanden uppfylls normalt denna målsättning väl. Problem uppstår däremot i internationella situationer och i synnerhet när det gäller privata pensionsförsäkringar. Då kan sambandet inte upprätthållas.² Frågan är om detsamma gäller även för den offentliga ålderspensionen.

Syftet med denna artikel är att undersöka hur sambandet mellan rätten till avdrag för pensionsavsättningar och beskattningen av den offentliga ålders-

¹ Denna undersökning har möjliggjorts tack vare generöst bidrag från Institutet för Rättsvetenskaplig Forskning och deltidsanställning vid Institutet för Framtidsstudier, där jag varit verksam som forskare. Ett utkast till artikeln har behandlats vid ett seminarium vid Institutet för Framtidsstudier den 23 juni 2010. Jag vill rikta ett stort tack till deltagarna vid seminariet för värdefulla synpunkter på utkastet.

² Se Ewalds, Nina, *Internationell beskattning av pensionsförsäkringar – det svenska skattesystemet i gränsöverskridande situationer*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008.

pensionen kan upprätthållas i gränsöverskridande situationer mellan Sverige och en annan stat – Finland.

Ett upprätthållande av detta samband inom den internationella beskattningen av den offentliga ålderspensionen i Sverige innebär, på liknande sätt som för de privata pensionsförsäkringarna, att Sverige ska kunna beskatta utfallande pension i det fall att avdrag för pensionsavsättningarna medgetts här. Omvänt innebär det att utfallande pension inte ska beskattas i Sverige om avdrag inte medgetts här. Det här grundläggande sambandet inom systemet för beskattning av pensioner – att en medgiven skattefordel efterföljs av beskattning – upprätthålls i interna förhållanden i Sverige, Finland och ett flertal andra länder. En önskvärd målsättning är att detta samband kan upprätthållas även i gränsöverskridande situationer då en arbetstagare tjänstgör både i Sverige och utomlands.³

I denna undersökning av hur sambandet upprätthålls tillämpas interna bestämmelser i socialförsäkringsrätten och skatterätten vid intjänande och utbetalning av offentlig ålderspension.⁴ I socialförsäkringsrätten inkluderar jag i undersökningen de bestämmelser som gäller socialförsäkringens finansiering. De situationer som undersöks gäller anställning i och utsändning mellan Sverige och Finland. I Sverige omfattar undersökningen intjänandet av inkomstpension, som är en del av ålderspensionen, och i Finland arbetspension, som kan ses som den finska motsvarigheten till den svenska inkomstpensionen.⁵

Avdragsrätten gäller arbetsgivares rätt till avdrag för arbetsgivaravgifter i Sverige och arbetspensionsförsäkringsavgifter i Finland. Jag benämner dessa avgifter stundtals pensionsavgifter. Av arbetsgivaravgifterna i Sverige avses i denna undersökning ålderspensionsavgiften, som är relaterad till inkomstpensionen.⁶

Utöver beskattningen av inkomstpension i Sverige och arbetspension i Finland, omfattar undersökningen även erläggandet av sjukvårdspremie i Finland. Premien omfattas av undersökningen eftersom den i Finland tas ut på all pension som mottas av en i Finland bosatt pensionstagare. Den utgör en separat pålaga som tas ut utöver inkomstskatten och som i vissa fall påverkar upprätthållandet av sambandet.

³ Med att sambandet upprätthålls i t.ex. Sverige avses således att det upprätthålls på nationell nivå, alltså inom en och samma stat. Det upprätthålls i det här sammanhanget dock inte i fråga om ett och samma skattesubjekt, eftersom rätten till avdrag för pensionsavsättningarna gäller arbetsgivare och beskattningen av pensionen gäller pensionstagare.

⁴ Undersökningen gäller dock inte gränsarbetare, dvs. personer som arbetar i en medlemsstat men är stadigvarande bosatta i en annan.

⁵ Den svenska garantipensionen, tilläggspensionen eller premiepensionen och den finska folkpensionen omfattas inte, liksom inte heller det privata pensionsförsäringssparandet, annat eget privat pensionssparande eller de svenska tjänstepensionsförsäkringarna. I artikeln behandlas inte heller förtida pension, efterlevandepension och pension vid invaliditet.

⁶ Av arbetsgivaravgifterna på totalt 25,39 % av avgiftsunderlaget utgjorde ålderspensionsavgiften år 2010 10,21 %; se 2 kap. 26 § socialavgiftslagen (2000:980).

I undersökningen beaktas inte avdrag som i de berörda staterna får göras från pensionsinkomsten.⁷ Utöver den finska sjukvårdspremien beaktas inte heller andra socialavgifter⁸ än de nämnda ålderspensions- och arbetspensionsförsäkringsavgifter som arbetsgivarna har att betala i respektive stat.

Utöver nationell svensk och finsk skatte- och socialförsäkringsrätt tillämpas i undersökningen Europaparlamentets och rådets förordning 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen⁹ samt det nordiska skatteavtalet.¹⁰

Artikeln är disponerad så att i det första avsnittet beskrivs hur den allmänna ålderspensionen i Sverige och den till denna hörande inkomstpensionen är uppbyggda. I avsnittet redogörs allmänt för finansieringen, avgiftsskyldigheten och de pensionsgrundande inkomsterna. I det andra avsnittet beskrivs i korthet det finska arbetspensionssystemet.

I det tredje avsnittet vidtar den egentliga undersökningen av hur sambandet upprätthålls mellan rätten till avdrag för pensionsavsättningarna och beskattningen av pensionen, och vilka de socialförsäkrings- och skatterättsliga konsekvenserna blir i de olika gränsöverskridande situationerna vid arbetstagens anställning i Sverige, flyttning till Finland och anställning där samt utsändning dit. I avsnitt fyra undersöks motsvarande situationer vid flyttning i motsatt riktning, det vill säga från Finland till Sverige. I dessa två avsnitt framgår även hur bestämmelserna om pensionsavgiftsskyldigheten och rätten till pension inom socialförsäkringsrätten är samordnade med bestämmelserna om avdrag och beskattning inom skatterätten.

Artikeln avslutas i avsnitt fem med en sammanfattande utvärdering av resultaten av undersökningen det vill säga hur sambandet upprätthålls i de olika situationerna mellan rätten till avdrag för pensionsavgifterna – alltså svenska ålderspensionsavgiften och finska arbetspensionsförsäkringsavgiften – och beskattningen av den utfallande inkomstpensionen respektive arbetspensionen.

Jag har i undersökningen beaktat den i Sverige från och med början av år 2011 gällande socialförsäkringsbalken (2010:110)¹¹, förkortad SFB, där i princip alla lagregler om social trygghet inom socialförsäkringen samlats. Det är endast bestämmelserna om finansieringen av socialförsäkringen som lämnats utanför.

⁷ Såsom det finska pensionsinkomstsvdraget; se 100–101 §§ Inkomstskattelag 30.12.1992/1535. Avdraget garanterar att den skattskyldige inte behöver betala skatt i det fall han eller hon endast erhåller folkpension eller annan lika stor pension. Se även Skatteförvaltningens publikation 43R.10 *Handbok i personbeskattning 2010 Skatteår 2009*, s. 367.

⁸ Såsom sjukförsäkringsavgift i Sverige och arbetsgivares socialskyddsavgift i Finland.

⁹ Förordning 883/2004, som ersätter den tidigare Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, har börjat tillämpas från och med den 1 maj 2010. Då trädde dess tillämpningsförordning 987/2009 av den 16 september 2009 i kraft.

¹⁰ Lagen (1996:1512) om dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna.

¹¹ Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk och 2009/10:69 Kompletteringar av socialförsäkringsbalken, bet. 2009/10:SfU11, rskr. 2009/10:194.

Dessa bestämmelser återfinns fortfarande i socialavgiftslagen (2000:980), förkortad SAL, lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter; se 2 kap. 3 § SFB. Då jag i artikeln hänvisar till bestämmelser som från och med år 2011 ersatts av den nya socialförsäkringsbalken, anger jag inom parentes de lagrum som gällde enligt tidigare bestämmelser. Eftersom den nya socialförsäkringsbalken i de flesta fall inte innebär någon förändring av rättsläget hänvisar jag endast till förarbetena till de tidigare bestämmelserna. I övrigt har jag i väsentliga delar beaktat lagstiftning fram till början av december 2010.

1 Allmänna inkomstpensionen i Sverige

1.1 Allmänt

Den allmänna ålderspensionen består i Sverige av de två delarna inkomstgrundad ålderspension och garantipension.¹² Inkomstgrundad ålderspension är i sin tur en samlad beteckning för inkomstpension, tilläggs pension och premiepension. Största delen av de medel som sätts av till den allmänna ålderspensionen går till inkomstpensionen.

Förutom allmän ålderspension består den totala pensionsinkomsten i Sverige av tjänstepension och eget individuellt pensionssparande. Dessa tre ”delar” av den totala pensionsinkomsten – alltså allmän ålderspension, tjänstepension och eget pensionssparande – brukar i pensionssammanhang i både Sverige och andra länder benämnas ”pensionspelare”. I Sverige är det den allmänna ålderspensionen som hör till den första pensionspelaren, medan tjänstepensionen hänförs till den andra pensionspelaren och det egna individuella pensionssparandet till den tredje pensionspelaren.

I motsats till tjänstepension och eget individuellt pensionssparande är allmän ålderspension varken privat eller frivillig. Den är i stället offentlig, obligatorisk och avskild från annat socialförsäkringsskydd.¹³

Ålderspensionen, och även inkomstpensionen – som alltså är en del av ålderspensionen – är en arbetsrelaterad förmån utformad enligt den så kallade livsinkomstprincipen. Det betyder att pensionsnivån beror på alla de pensionsgrundande inkomster som en person haft under sitt liv.¹⁴ De intjänade förvärvsinkomsterna och den framtida pensionen är på det sättet ihopkoppade.

¹² Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 179 och SOU 2005:114 s. 740. Tilläggs pension, som utbetalas inom ramen för det så kallade fördelningssystemet i form av ett slags pensionstillägg till vissa åldersgrupper, kallades tidigare allmän tilläggs pension (ATP). Tilläggs pension utbetalas till personer födda under perioden 1938–53, se 56 kap. 6 § SFB (6 kap. 1 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension).

¹³ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 161.

¹⁴ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 162 och SOU Socialförsäkringsutredningen S 2004:08 PM nr 5, 2006-06-14, s. 5.

I motsats till den inkomstgrundade ålderspensionen är garantipensionen en bosättningsbaserad förmån som inte är knuten till någon arbetsinkomst. Den utgör i stället ett slags grundskydd och fungerar som utfyllnad till den inkomstgrundade ålderspensionen för personer som haft låg eller ingen pensionsgrundande inkomst.¹⁵

Hela systemet med allmän ålderspension är försäkringsmässigt uppbyggt så att pensionsförmånen är tänkt att motsvara de avgifter som betalas in. Avgifterna har karaktären av försäkringspremier genom att de fastställs så att det vid förmånsberäkningen tas hänsyn till den försäkringsmässiga risk som är beroende av den förväntade livslängden hos de försäkrade.¹⁶

Sjelva socialförsäkringsbegreppet har i förarbetena till den från och med början av år 2011 av SFB ersatta socialförsäkringslagen (1999:799), förkortad SofL, definierats utifrån hur den sociala tryggheten administreras. Det här innebär att till begreppet socialförsäkring i Sverige hänförs trygghetssystem som administreras av Försäkringskassan (tidigare Riksförsäkringsverket) och Pensionsmyndigheten (tidigare Premiépensionsmyndigheten) och som kallas försäkring.¹⁷ Utöver dessa två myndigheter omnämns i 2 kap. 2 § SFB även Skatteverket som administratör av socialförsäkringen.

1.2 Pensionsavgifterna

1.2.1 Finansieringen

Den inkomstgrundade ålderspensionen, och därmed även dess inkomstpensionsdel, finansieras genom ett fördelningssystem¹⁸ med de avgifter – så kallade ålderspensionsavgifter – som tas ut av arbetsgivarna på arbetstagarnas pensionsgrundande inkomster.¹⁹ Garantipensionen finansieras däremot med allmänna skattemedel.²⁰ Till finansieringen bidrar även en allmän pensionsavgift som betalas av den enskilde.²¹ Endast premiépensionen, som utgör en liten del av den allmänna pensionen, finansieras genom individuell fondering.

¹⁵ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 164, Bilaga 2 s. 7 och 55 kap. 9 § SFB (1 kap. 1 § lagen (1998:702) om garantipension).

¹⁶ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 161.

¹⁷ Se prop. 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets s. 76. Även vissa bidragssystem hänförs till begreppet socialförsäkring.

¹⁸ Ett fördelningssystem går ut på att pensionsavsättningarna för ett visst år används för utbetalning av pensioner för samma år.

¹⁹ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 161 ff. och 58 kap. 5 § SFB (1 kap. 3 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension).

²⁰ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 164. Se även den från och med år 2011 upphävda 1 kap. 2 § lagen (1998:702) om garantipension (motsvarande lagrum saknas i SFB). Oavkortad garantipension förutsätter 40 års bosättning i Sverige mellan 16 och 65 års ålder.

²¹ Den allmänna pensionsavgiften, som tas ut för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension, utgör sju procent av avgiftsunderlaget; se 2 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift. Avgiften beräknas enligt 3 § på sådan pensionsgrundande inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som anges i 59 kap. SFB (2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension) och som den enskilde är skattskyldig för enligt inkomstskatte-

Finansieringen av den inkomstgrundade ålderspensionen bygger på att värdet av rätten till framtida pension ska överensstämma med den avgift som tas ut vid intjänandet av pensionen. Kopplingen mellan avgift och pensionsförman medför att alla inkomstslag som ger pensionsrätt är avgiftsgrundande. Meningen är att den pensionsrätt som tillgodosätts en person för ett visst år i stort sett ska bygga på personens pensionsgrundande inkomster för samma år. Pensionsrätten baserar sig på summan av de pensionsgrundande förvärvsinkomsterna, sociala ersättningarna och eventuella andra pensionsgrundande belopp upp till ett visst tak.²²

De avgifter som betalas in för att finansiera ålderspensionen utgörs, utöver den nyss nämnda allmänna pensionsavgiften, av socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter, egenavgifter och statliga ålderspensionsavgifter enligt SAL och lagen om statlig ålderspensionsavgift. Av dessa avgifter är det arbetsgivaravgifter och egenavgifter som utgör socialavgifter i enlighet med definitionen i 1 kap. 2 § SAL. Av arbetsgivaravgifterna är det ålderspensionsavgiften som står för den största finansieringsandelen. År 2010 uppgick andelen till 10,21 procent av de totala arbetsgivaravgifterna på 25,39 procent av avgiftsunderlaget; se 2 kap. 26 § SAL. Härutöver tillkommer enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift den allmänna löneavgiften på drygt sex procent. Avgiften ska betalas av den som betalar arbetsgivaravgifter och beräknas på det underlag som gäller för arbetsgivaravgifter enligt SAL. Avgiften bidrar dock inte till finansieringen av ålderspensionen och utgör därigenom en ren skatt.²³

1.2.2 Avgiftsskyldigheten

Skyldig att betala arbetsgivaravgifter är enligt 2 kap. 1 § SAL den som utger så kallad avgiftspliktig ersättning. Avgiftsskyldigheten kan dock enligt 1 kap. 3 § SAL komma att begränsas av gemenskapsrätten inom EU eller EES eller genom avtal om social trygghet som ingåtts med andra stater.

Enligt 2 kap. 4 § SAL ska arbetsgivaravgifter betalas på avgiftspliktig ersättning för arbete i Sverige och arbete i utlandet till en person som när arbetet utförs omfattas av svensk socialförsäkring enligt gemenskapsrätten inom EU eller EES eller enligt avtal med andra stater. I 2 kap. 5–9 §§ SAL finns undantag för de situationer då avgifter inte ska betalas. Dessa undantag går jag inte in på då de inte aktualiseras i de situationer som behandlas i denna artikel.

1.2.3 De pensionsgrundande inkomsterna

Pensionsrätten fastställs årligen utgående från de pensionsgrundande inkomsterna och andra pensionsgrundande belopp. I 59 kap. SFB (2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, förkortad LIP,) fastställs vilka

lagen. Avgiften förs till Första–Fjärde AP-fonderna; se 6 §. Den enskilde medges dock skatte-reduktion för avgiften.

²² Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 161 ff.

²³ Se Lodin, Sven-Olof, Lindencrona, Gustaf, Melz, Peter och Silfverberg, Christer, *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt*, upplaga 12:1, Studentlitteratur, Lund, 2009 s. 645.

inkomster som är pensionsgrundande och hur inkomsterna ska beräknas och läggas ihop till en sammanlagd pensionsgrundande inkomst. Huvudprincipen är att pensionsrätten grundas på inkomst av förvärvsarbete och att inkomster av andra slag, såsom kapitalinkomster, inte är pensionsgrundande.²⁴

För varje år som det för den försäkrade fastställts pensionsgrundande inkomst fastställs även pensionsrätt och pensionspoäng. Det här anges i 61 kap. SFB (4 kap. LIP) där det även anges hur beräkningen av pensionsrätten och -poängen ska göras. Pensionsrätterna ligger sedan till grund för beräkningen av inkomstpensionen och premiepensionen, medan tilläggspensionen beräknas utifrån de pensionspoäng som den försäkrade tjänat in.²⁵

Pensionsrätterna för inkomst- och premiepension beräknas var för sig på summan av den försäkrades pensionsgrundande inkomst och andra pensionsgrundande belopp vilka utgör det så kallade pensionsunderlaget. Pensionsrätten för inkomstpension utgör 16 procent och för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget.²⁶ Den pensionsrätt som för ett år tillgodoräknas en person utgör således 18,5 procent av summan av årets pensionsgrundande inkomster upp till ett intjänandetak på sju och en halv gånger det för intjänandeåret gällande inkomstbasbeloppet.²⁷ Inkomst överstigande takbeloppet är alltså inte pensionsgrundande; se 59 kap. 4 § 2 stycket SFB (2 kap. 1 § 2 stycket LIP).

Då pensionen tjänas in under lång tid behöver den intjänade pensionsrätten räknas om och anpassas till förändringarna i den allmänna pris- och inkomstnivån. Anpassningen sker genom att pensionsrätterna årligen räknas upp med hjälp av ett inkomstindex som följer inkomstutvecklingen i samhället.²⁸

De pensionsgrundande inkomsterna är antingen inkomster av anställning eller inkomster av annat förvärvsarbete.²⁹ Med inkomster av anställning avses enligt 59 kap. 8 § SFB (2 kap. 3 § LIP) lön eller annan ersättning i pengar eller annan skattepliktig förmån som en försäkrad fått som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst.³⁰ Som inkomst av anställning räknas även viss

²⁴ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 655.

²⁵ Se 59 kap. 2–5 §§ SFB (1 kap. 3 § LIP).

²⁶ Se 61 kap. 5–6 §§ SFB (4 kap. 2 och 3 §§ LIP). För beräkning av pensionspoängen, se 61 kap. 18–22 §§ SFB (4 kap. 8 § LIP).

²⁷ Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 163 f. och 280 f.

²⁸ Se 62 kap. 42–43 §§ SFB (5 kap. 14 § LIP) och prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 280, 345 ff. och 365.

²⁹ Med inkomster av annat förvärvsarbete avses pensionsgrundande inkomster enligt 59 kap. 14–20 §§ SFB (2 kap. 6–8 §§ LIP) såsom bl.a. inkomst av aktiv näringsverksamhet enligt 2 kap. 23 § inkomstskattelagen (1999:1229) och tillfällig förvärvsverksamhet av självständig bedriven verksamhet.

³⁰ Till grund för själva beräkningen av en försäkrad persons pensionsgrundande inkomst läggs taxeringen till statlig inkomstskatt det år pensionsrätten tjänas in; se 59 kap. 33 § SFB (2 kap. 18 § LIP). I 59 kap. 34 § SFB (2 kap. 19 § LIP) anges vidare att sådan pensionsgrundande inkomst av anställning för vilken den försäkrade personen inte är skattskyldig i Sverige enligt inkomstskattelagen ska bestämmas med ledning av kontrolluppgift enligt lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Vidare anges i 59 kap. 35 § SFB (2 kap. 20 § LIP) att värdet på skattepliktiga förmåner ska bestämmas i enlighet med 8 kap. 14–17 §§ skatte-

kostnadsersättning och viss skattepliktig intäkt i form av rabatt, bonus eller annan förmån, samt ersättning i pengar och andra skattepliktiga förmåner för utfört arbete – dock inte pension; se närmare i 59 kap. 8–13 §§ SFB (2 kap. 3–5 §§ LIP).³¹ Uppdragsinkomster omfattas i huvudsak av bestämmelsen i 59 kap. 9 § SFB (2 kap. 3 § 2 stycket LIP).³² Enligt praxis kan till denna bestämmelse även hänföras vissa andra ersättningar som någon fått i egenskap av arbetstagare då ersättningen har sin grund i ett anställningsförhållande – oberoende av om det är en arbetsgivare eller någon annan som betalar ut ersättningen.³³

I 59 kap. 21 § SFB (2 kap. 10 § LIP) fastställs att lön eller annan ersättning, som den försäkrade fått från en utomlands bosatt arbetsgivare eller från en utländsk juridisk person, räknas som pensionsgrundande inkomst av annat förvärvsarbete om arbetsgivaren saknar fast driftställe i Sverige och den försäkrade och arbetsgivaren har slutit avtal som avses i 2 kap. 8 § SAL att arbetsgivaravgifter inte ska betalas på lönen eller ersättningen. I 59 kap. 22–31 §§ SFB (2 kap. 9 § och följande paragrafer LIP) uppräknas vissa inkomster som inte ska räknas som pensionsgrundande.

I 60 kap. SFB (3 kap. LIP) behandlas slutligen så kallade andra pensionsgrundande belopp än pensionsgrundande inkomster. Med sådana andra belopp avses belopp beräknade på visst sätt för en försäkrad som bland annat uppburit inkomstrelaterad sjukersättning, fullgjort pliktjänstgöring, varit förälder till små barn eller studerat med studiemedel.

2 Arbetspensionen i Finland

I Finland består den socialförsäkringsbaserade ”allmänna” offentliga ålderspensionen av så kallad arbetspension och folkpension. Pension i form av arbetspension utgår på grund av anställning, medan folkpension utgår på grund av bosättning. Arbetspensionen bygger på genom arbete intjänad förvärvsinkomst medan folkpensionen garanterar en viss grundtrygghet.³⁴ Båda pensionerna är en del av den obligatoriska sociala tryggheten i Finland och hänförliga till den första pelarens pensioner.³⁵

betalningslagen (1997:483). Vid beräkningen av pensionsgrundande inkomster av anställning ska enligt 59 kap. 36 § SFB (2 kap. 21 § LIP) avdrag göras för debiterad allmän pensionsavgift och till viss del för kostnader som den försäkrade haft i arbetet.

³¹ Pensionsgrundande inkomst av anställning är vidare en rad socialförsäkringsersättningar enligt 59 kap. 13 § SFB (2 kap. 5 § LIP) i form av sjukpenning, föräldrapenning, livränta, delpension, vårdbidrag med mera.

³² Se prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 659.

³³ Se RÅ 2009 ref. 93.

³⁴ Se även Social- och Hälsovårdsministeriets hemsida <http://www.stm.fi/utkomstskydd/pensionskydd> lydelse 2010-03-10.

³⁵ Se närmare angående klassificeringen och utformningen av den finska arbetspensionen, Ewalds, Nina, *Internationell beskattning av pensionsförsäkringar – det svenska skattesystemet i gränsöverskridande situationer*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008, s. 41f.

Folkpensionen, som närmast motsvaras av den svenska garantipensionen, avser att trygga en minimiutkomst i det fall arbetspension saknas eller är mycket låg. Folkpension enligt 1 § folkpensionslagen 11.5.2007/568 utbetalas till personer bosatta i Finland. Med bosättning i Finland avses enligt 4 § samma lag att personen, enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet 30.12.1993/1573, är bosatt i Finland.

En arbetsgivare i Finland är enligt lagen om pension för arbetstagare 19.5.2006/395, förkortad ArPL, skyldig att för sina arbetstagare ordna och bekosta pensionskydd enligt ArPL för arbete som utförts i Finland; se 1 § 2 momentet ArPL. Förutsättningen för detta är att de ålders- och beloppsgränser som anges i 4 § ArPL uppfylls. Grunden för arbetstagarens rätt till arbetspension är enligt 4 § ArPL själva anställningsförhållandet.

Denna lagstadgade arbetspension är speciell såtillvida att den utgör ett mellanting mellan den svenska tjänstepensionen och den svenska allmänna ålderspensionen. Det finska arbetspensionskyddet är nämligen obligatoriskt samtidigt som det administreras av privata organ – så kallade pensionsanstalter. Pensionsanstalterna, som kan vara arbetspensionsförsäkringsbolag, pensionskassor eller pensionsstiftelser, samordnas av Pensionskyddscentralen och övervakas av Social- och hälsovårdsministeriet; se 1 § 3 momentet ArPL.

Arbetspensionen intjänas genom de pensionsgrundande arbetsinkomster som avses i 70 § ArPL, så att pensionen årligen tillväxer med 1,5 procent i åldern 18–52 år, 1,9 procent i åldern 53–62 år och med 4,5 procent i åldern 63 till 67 år; se 64 § ArPL. I motsats till det intjänandet som gäller i Sverige, finns i Finland inte någon övre gräns för pensionsgrundande arbetsinkomster. Liksom i Sverige intjänas pension i Finland även för inkomster som utgör grund för sociala förmåner i form av till exempel sjukdagpenning. Arbetspension intjänas också för studier som leder till examen samt för vård av barn som inte fyllt tre år.³⁶

Arbetspensionen finansieras genom en arbetspensionsförsäkringsavgift som bekostas av i huvudsak arbetsgivarna men till viss mindre del även av arbetstagarna; se 152 § ArPL.³⁷ I samband med löneutbetalningen innehåller arbetsgivaren arbetstagarnas andel av avgiften från den lön som betalas ut, det vill säga från arbetsinkomsten, och betalar in avgiften till den pensionsanstalt i vilken pensionskyddet ordnats. Storleken på den genomsnittliga arbetspensionsavgiften är 22 procent av lönen/arbetsinkomsten varav arbetstagarens andel utgör 4,5 för arbetstagare under 53 år och 5,7 procent för arbetstagare över 53 år.³⁸

³⁶ Se 2, 70 och 74 §§ ArPL.

³⁷ Denna arbetspensionsförsäkringsavgift består enligt 152 § ArPL av arbetsgivarens avgift och arbetstagarens avgift. Se även RP 45/2005 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag om pension för arbetstagare och till vissa lagar som har samband med den, s. 31.

³⁸ Se 941/2009 Social- och hälsovårdsministeriets förordning om utfärdande av de procentsatser för arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift som avses i 153 § ArPL. Procentsatserna avser år 2010. Se även www.arbetspension.fi.

Folkpensionen finansierades tidigare genom arbetsgivares folkpensionsavgift. Denna har dock slopats från och med år 2010³⁹ vilket innebär att folkpensionen numera i sin helhet finansieras genom skattemedel.⁴⁰

3 Konsekvenser vid flyttning från Sverige till Finland

3.1 Inledning

I denna del av artikeln undersöks rätten till avdrag för arbetsgivares betalning av pensionsavgifter och beskattningen av arbetstagares ålderspension i gränsöverskridande situationer då arbetstagaren flyttar från Sverige till Finland. Vad gäller skattekonsekvenserna i Sverige undersöks arbetsgivarens betalning av arbetsgivaravgift i form av ålderspensionsavgift för intjänande av inkomstpension och beskattningen hos pensionstagaren av mottagen inkomstpension från Sverige och arbetspension från Finland. Motsvarande konsekvenser som undersöks i Finland är rätten till avdrag för arbetsgivares erläggande av arbetspensionsförsäkringsavgift, beskattning hos pensionstagaren av nyss nämnda pensioner och betalning av sjukvårdspremie på pensionerna.

Den första situationen som undersöks är då arbetstagaren är anställd endast i Sverige (avsnitt 3.2.1). Därefter undersöks situationen då arbetstagaren efter viss tid av bosättning och tjänstgöring hos sin svenska arbetsgivare i Sverige, flyttar till Finland för att vara anställd vid arbetsgivarens fasta driftställe där – antingen som anställd för en längre tid (avsnitt 3.2.2) eller som utsänd (avsnitt 3.2.3). I anställningsfallet undersöks både situationen att arbetstagaren är kvar i Finland (avsnitt 3.3.2) och har återvänt till Sverige då pensionen betalas ut (avsnitt 3.3.3). Även i utsändningsfallet är arbetstagaren bosatt i Sverige då pensionen utfaller (avsnitt 3.3.4). När pensionen betalas ut förutsätts den skattskyldiga pensionstagaren vara obegränsat skattskyldig i den stat där denne är bosatt då pensionen mottas, det vill säga i Finland i avsnitt 3.3.2 och i Sverige i avsnitten 3.3.3 och 3.3.4. Arbetstagarens skatterättsliga status under tjänstgöringstiden i Finland har däremot ingen betydelse för resultatet i denna undersökning.

Gemensamt för alla situationerna är att arbetsgivaren som juridisk person förutsätts vara obegränsat skattskyldig i Sverige, och genom etablering i form av fast driftställe endast begränsat skattskyldig i Finland.⁴¹

³⁹ Arbetsgivares socialskyddsavgift består numera endast av arbetsgivarens sjukförsäkringsavgift enligt sjukförsäkringslagen 21.12.2004/1224. Under år 2010 uppgick avgiften till 2,23 procent av den lön som avses i 4 § i lagen om arbetsgivares socialskyddsavgift 4.7.1963/366. Med lön enligt denna 4 § avses bl.a. löner, arvoden och ersättningar på vilka förskottsutbetalningar ska verkställas, vissa andra särskilt uppräknade inkomster hos även begränsat skattskyldiga och källskattepliktig lön för löntagare från utlandet.

⁴⁰ Se lag om arbetsgivares socialskyddsavgift 4.7.1963/366, riksdagens svar RSv 145/2009 rd och regeringens proposition med förslag till lagstiftning om slopande av arbetsgivares folkpensionsavgift RP 147/2009 rd samt 20.11.2009/935 Lag om ändring av 1 § lagen om arbetsgivares socialskyddsavgift.

⁴¹ Situationerna i detta avsnitt 3 påminner om situationen i avsnitt 8.6 i den undersökning som författaren tidigare gjort om beskattningen av de privata pensionsförsäkringarna, se Ewalds,

3.2 Avdrag för pensionsavgift

3.2.1 Anställning i Sverige

I denna första situation är det ännu inte fråga om något gränsöverskridande moment eftersom arbetstagaren tjänstgör endast hos sin svenska arbetsgivare i Sverige. Därmed är endast svenska interna regler inom socialförsäkringsrätten och skatterätten tillämpliga.

Avgiftsskyldigheten enligt svensk intern socialförsäkringsrätt grundar sig, som framgått i avsnitt 1.2.2 ovan, på bestämmelsen i 2 kap. 1 § SAL enligt vilken arbetsgivaravgifter, och därmed även ålderspensionsavgift, ska betalas av den som utger avgiftspliktig ersättning. I 2 kap. 4 § SAL anges vidare att arbetsgivaravgifter ska betalas på avgiftspliktig ersättning för arbete i Sverige. Med arbete i Sverige avses enligt 1 kap. 6 § SAL "förvärvsarbete i verksamhet här i landet". Definitionen är densamma som i 6 kap. 2 § SFB (2 kap. 7 § SofL). I förarbetena till SofL definieras "arbete i Sverige" just som "förvärvsarbete i verksamhet här i landet".⁴² Alla som arbetar här i landet är avsedda att omfattas av definitionen, oberoende av arbetets varaktighet, den förvärvsarbetandes medborgarskap eller bosättning. Huvudregeln är följaktligen att allt förvärvsarbete som rent fysiskt utförs i Sverige omfattas. Avgiftsskyldigheten förutsätter inte ett formellt anställningsförhållande mellan arbetstagaren och den som betalar ut den avgiftspliktiga ersättningen.

Den avgiftspliktiga ersättningen utgörs av löner, arvoden, förmåner och andra ersättningar enligt 2 kap. 10 § SAL. Ersättningarna är avgiftsfria i det fall de är skattefria enligt inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, eller om de undantas från skatteplikt enligt 6 § 2 eller 3 lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, förkortad SINK; se 2 kap. 12 § SAL.

Avgiftsunderlaget för beräkning av arbetsgivaravgifter är enligt huvudregeln i 2 kap. 24 § SAL summan av de avgiftspliktiga ersättningar som den avgiftsskyldige har utgett under en kalendermånad. Arbetsgivaravgifterna utgör 25,39 procent av avgiftsunderlaget och definieras närmare i 2 kap. 26 § SAL.⁴³

De arbetsgivaravgifter som en svensk arbetsgivare betalar i Sverige enligt 2 kap. 1 § SAL är avdragsgilla i Sverige som kostnadsavdrag i inkomstlaget näringsverksamhet. Arbetsgivarens rätt till avdrag för avgifterna hänför sig till den allmänna bestämmelsen om avdrag för kostnader för inkomstens förvärvande i 16 kap. 1 § IL. Avdragsrätten följer även av bestämmelsen om avdrag för bland annat särskilda skatter och avgifter i 16 kap. 17 § IL.

Nina, *Internationell beskattning av pensionsförsäkringar – det svenska skattesystemet i gränsöverskridande situationer*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008, s. 289 f. och 332 ff.

⁴² Angående begreppet "arbete i Sverige", se prop. 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets s. 102 ff. Begreppet arbete i Sverige bör enligt förarbetena vara gemensamt för alla förmånssystem och täcka de situationer som hör till den arbetsbaserade försäkringen.

⁴³ Uppgifterna avser år 2010.

3.2.2 Anställning i Sverige och Finland

Denna situation är gränsöverskridande och innebär att arbetstagaren efter att ha tjänstgjort i Sverige flyttar till Finland för att under en längre tidsperiod tjänstgöra vid sin svenska arbetsgivares fasta driftställe där. Avsikten är alltså att tjänstgöringen ska pågå under en längre tid som från början är tänkt att överskrida det som gäller för utsända arbetstagare. De särskilda bestämmelser som gäller för utsända är således inte aktuella här.⁴⁴

I den här situationen blir i stället de allmänna bestämmelserna i artikel 11.1 och 11.3 a) i förordning 883/2004 tillämpliga.⁴⁵ Enligt dessa bestämmelser ska en person som har anställning i en medlemsstat omfattas av lagstiftningen om social trygghet i endast den medlemsstaten. Avsikten med bestämmelserna i artikel 11 är att endast en medlemsstats lagstiftning åt gången ska vara tillämplig på en viss situation. I förevarande situation är det arbetslandets lagstiftning som ska tillämpas – i enlighet med *lex loci laboris* principen om arbetslandets lag.⁴⁶ Endast i det fall bestämmelserna om arbetslandets lag inte skulle vara tillämpliga, blir lagstiftningen i bosättningsstaten tillämplig.⁴⁷ Då arbetet i förevarande situation utförs i Finland, är det följaktligen enligt huvudreglerna i förordningen den finska socialförsäkringslagstiftningen som ska gälla.

Aktuell finsk lagstiftning är den tidigare i avsnitt 2 nämnda arbetspensionslagen ArPL. Enligt ArPL är en arbetsgivare skyldig att för sina arbetstagare ordna och bekosta ett arbetspensionsskydd för arbete som utförts i Finland, såvida inget annat anges i samma lag; se 1 § 2 momentet ArPL.

Arbetstagaren har enligt 4 § ArPL rätt till arbetspension på basis av sitt anställningsförhållande. Anställningsförhållanden som inte omfattas nämns särskilt i paragrafen. Exempel på sådana är då finsk lagstiftning inte ska tillämpas på arbetsförhållandet, eller då det är fråga om utsända arbetstagare.

Vad som avses med anställningsförhållande framgår av 2 § 1 momentet 2 punkten ArPL. Anställningsförhållandet ska grunda sig på ett arbetsavtal enligt definitionen i 1 kap. 1 § arbetsavtalslagen 26.1.2001/55. Enligt förarbetena ska arbetsavtalet kännetecknas av att det är arbete som utförs på grundval av ett avtal, mot vederlag och för en arbetsgivares räkning under dennes ledning och övervakning.⁴⁸ I förevarande situation förutsätter jag att det vid

⁴⁴ Vad som gäller för utsända arbetstagare behandlas i nästa avsnitt.

⁴⁵ Den nordiska konventionen om social trygghet av den 18 augusti 2003, som för övrigt följer förordningens principer, tillämpas i andra situationer där det inte är fråga om förvärvsverksamma personer dvs. arbetstagare; se bl.a. artiklarna 4 och 5 i konventionen, samt prop. 2003/04:44 Nordisk konvention om social trygghet. Se även Hellsten, Kirsi, *Ulkomaantyö ("Utlandsarbete", min översättning)*, Lakimiesliiton Kustannus, Helsingfors, 2009, s. 179. Den nordiska konventionen är för närvarande föremål för översyn till följd av EU-förordningen 883/2004.

⁴⁶ Se även Svenström, Yvonne, *Lagvalsreglerna i EU:s förordningar 883/2004 och 1408/71 om social trygghet – en jämförelse ur ett avgiftsperspektiv*, Skattenytt 4/2010, s. 202–217 på s. 203.

⁴⁷ Detta enligt artikel 11.3 e) i förordningen.

⁴⁸ Se RP 157/2000 Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till arbetsavtalslag och till vissa lagar som har samband med den, under rubriken Detaljmotivering, 1.1. Arbetsavtalslagen och tillämpningsområdet för 1 kap 1 §.

arbetstagarens tjänstgöring vid det fasta driftstället i Finland är fråga om ett anställningsförhållande i enlighet med denna definition.

Avgiftsskyldigheten är därmed i Finland kopplad till att det är fråga om arbete som utförs i Finland, även om kopplingen definieras på annat sätt än i Sverige. I Finland förutsätts att det finns ett anställningsavtal, medan förutsättningen i Sverige är att det är fråga om förvärvsarbete i verksamhet som rent faktiskt utförs i Sverige.

Arbetspensionen intjänas i Finland enligt 63 § ArPL på grund av de förvärvsinkomster i form av arbetsinkomster, såsom lön eller annan ersättning för arbete, som arbetstagaren haft från och med 18 och fram till 68 års ålder; se 70 § ArPL.

Följande fråga att ta ställning till är om de arbetspensionsförsäkringsavgifter som arbetsgivaren enligt ArPL är skyldig att bekosta, skattemässigt är avdragsgilla för arbetsgivaren. Den i Finland begränsat skattskyldiga svenska arbetsgivarens etablering i Finland förutsätts enligt finsk intern skatterätt utgöra ett fast driftställe enligt 13 a § inkomstskattelagen 30.12.1992/1535, förkortad ISkL. Etableringen förutsätts även uppfylla kraven på fast driftställe i artikel 5 i det nordiska skatteavtalet.⁴⁹ Enligt interna finska regler för beskattning av fasta driftställen är den i Finland begränsat skattskyldiga svenska arbetsgivaren skattskyldig i Finland enligt 9 § 3 momentet ISkL för all inkomst som hänförs till det fasta driftstället.⁵⁰ Arbetspensionsförsäkringsavgifterna är därmed avdragsgilla i Finland enligt 7 § och 8 § 4 punkten, lagen om beskattning av inkomst i näringsverksamhet 24.6.1968/360, förkortad NärSkL. I 8 § 4 punkten anges bland annat att avdragbara utgifter är ”försäkringspremier och andra sådana avgifter för ordnande av de anställdas och deras anhörigas pensions-, [...] och andra med dem jämförliga rättigheter och förmåner, [...]”. Avdragrätten följer i princip även av den allmänna bestämmelsen i 29 § ISkL som stadgar att den skattskyldige har rätt att från sin inkomst dra av utgifterna för inkomstens förvärvande eller bibehållande som så kallade naturliga avdrag.⁵¹

Den svenska arbetsgivaren är obegränsat skattskyldig också i Sverige enligt 6 kap. 3 och 4 §§ IL för inkomster hänförliga till det fasta driftstället i Finland. De finska arbetspensionsförsäkringsavgifterna är därmed avdragsgilla även i Sverige enligt de normala reglerna för kostnadsavdrag i 16 kap. 1 § samt enligt bestämmelsen i 16 kap. 17 § IL.

I det nordiska skatteavtalet behandlas i artikel 7 den allmänna rätten till avdrag för kostnader för näringsinkomstens förvärvande. Denna rätt gäller även för ett företags fasta driftställe som ett företag bedriver rörelse ifrån och

⁴⁹ För byggnads-, anläggnings-, installations- eller monteringsprojekt eller verksamhet som består av planering, övervakning, rådgivning eller annan biträdande personalinsats i samband med sådant projekt, är i artikel 5.3 uppställt en tidsgräns på minst tolv månader för att verksamheten ska anses bilda ett fast driftställe.

⁵⁰ Se även Myrsky, Matti & Linnakangas, Esko, *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus* (”Internationell person- och företagsbeskattning”, min översättning), Talentum Media Oy, Helsingfors, 2009, s. 252 ff.

⁵¹ Se även den särskilda bestämmelsen om naturliga avdrag i 31 § ISkL.

som är beläget i en annan avtalsslutande stat än själva företaget. I artikel 7 fördelas rätten att beskatta inkomst av rörelse till både företagens hemviststat och källstaten där det fasta driftstället är beläget. I artikel 7.1 framgår att så stor andel av ett företags rörelse som är hänförlig till det fasta driftstället får beskattas i den avtalsstat där driftstället är beläget. I artikel 7.3 anges vidare att vid bestämmandet av det fasta driftställets inkomst medges avdrag för utgifter som uppkommit för det fasta driftstället.

Artikel 7 i det nordiska skatteavtalet utgör därmed inget hinder för avdragsrätt i både hemviststaten Sverige, där arbetsgivarföretaget har sin avtalsrättsliga hemvist, och källstaten Finland, där företagens fasta driftställe är beläget.⁵²

3.2.3 Utsändning till Finland

I det fall arbetstagaren sänds ut av sin svenska arbetsgivare för att under en begränsad tid tjänstgöra i Finland gäller andra bestämmelser än de ovan beskrivna. En utsänd arbetstagare omfattas nämligen enligt artikel 12 i förordning 883/2004 av socialförsäkringslagstiftningen i utsändningsstaten – vilken i denna situation är Sverige. I artikel 12 anges att en person anställd i en medlemsstat hos en arbetsgivare som normalt bedriver sin verksamhet där, ska när arbetsgivaren sänder ut personen för att för arbetsgivarens räkning utföra ett arbete i en annan medlemsstat, fortsatt omfattas av lagstiftningen i den förstnämnda staten. För att det ska vara fråga om utsändning förutsätts att arbetet inte förväntas pågå längre än 24 månader och att personen inte sänds ut för att ersätta någon annan person. Denna bestämmelse i artikel 12 om utsändning utgör med andra ord en avvikelse från den tidigare behandlade huvudregeln i artikel 11, enligt vilken en person som har anställning i en medlemsstat ska omfattas av lagstiftningen i den staten.

I tillämpningsförfordningen 987/2009 till grundförordningen 883/2004 ges närmare föreskrifter gällande nyss nämnda artikel 12 i grundförordningen. I artikel 14 i tillämpningsförfordningen klargörs bland annat att det för en person som anställs i syfte att sändas ut till en annan medlemsstat, förutsätts att personen omedelbart innan denne tillträder anställningen redan omfattas av lagstiftningen i den utsändande staten.⁵³ Vidare ska arbetsgivaren, som

⁵² Enligt avtalet ska hemviststaten Sverige undanröja den dubbelbeskattning som uppstår då inkomsten hänförlig till det fasta driftstället i källstaten Finland beskattas i båda staterna. Enligt 2010 års uppdatering av artikel 7 i OECD:s modellavtal, innebärande bland annat en ny utformning av artikel 7.3, erbjuds möjlighet att eliminera dubbelbeskattningen på annat sätt än genom de normala avräkningsreglerna. Ändringarna, som godkändes den 22 juli 2010, innebär att då en avtalsslutande stat justerat resultatet i ett fast driftställe, görs vid behov motsvarande justeringar i företagens beskattningsunderlag i den andra avtalsslutande staten. Se Hilling, Maria, *Föreslagna förändringar i OECD:s modellavtal*, Skattenytt, 3/2010, s. 147, Revised discussion draft on a new article 7 of the OECD Model Tax Convention, 24 November 2009 to 21 January 2010, OECD Centre for Tax Policy and Administration, s. 5, samt 2010 Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments, 22 July 2010, OECD Centre for Tax Policy and Administration.

⁵³ Se även Svenström, Yvonne, *Lagvalsreglerna i EU:s förordningar 883/2004 och 1408/71 om social trygghet – en jämförelse ur ett avgiftsperspektiv*, Skattenytt 4/2010, s. 202–217 på s. 205.

normalt anses bedriva sin verksamhet i utsändningsstaten, inte bara bedriva verksamhet där som är rent internt administrativ. Vid bedömningen av verksamheten ska beaktas alla kriterier som kännetecknar den verksamhet som bedrivs av företaget. De relevanta kriterierna ska vara anpassade till, som det uttrycks, varje arbetsgivares särdrag och den verkliga arten av den verksamhet som bedrivs. Avsikten förefaller med dessa formuleringar vara att verksamhetens natur och egenart ska beaktas vid bedömningen av verksamheten.

Genom förordningarna 883/2004 och 987/2009 framgår således tydligt att arbetsgivaravgifterna ska tas ut i utsändningsstaten, som i detta fall är Sverige, och inte i arbetsstaten Finland. Det här framgår även av finska interna regler, som anpassats till EU-rätten genom bestämmelsen i 4 § 3 momentet 2 punkten ArPL enligt vilken ArPL inte gäller arbetstagare på vilka finsk lagstiftning inte tillämpas på basis av bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet. Den lagstadgade skyldigheten för en arbetsgivare att bekosta pensionsskydd enligt ArPL gäller nämligen enligt 4 § 3 momentet 3 punkten ArPL inte arbetstagare som en utländsk arbetsgivare sänder till Finland för att arbeta och vars arbete i Finland i arbetsgivarens tjänst pågår i högst två år.

Denna tvåårsperiod kan dock förlängas. En förlängning är möjlig både genom dispensbestämmelsen i artikel 16.2 i förordning 883/2004, och genom ArPL. Enligt 149 § ArPL kan en utländsk arbetsgivare på ansökan befrias från försäkringsskyldigheten om denne sänder en arbetstagare till Finland för att arbeta i mer än två år eller vars arbete i egenskap av utsänd arbetstagare av oförutsedda orsaker fortgår i Finland i mer än två år; se även 6 § ArPL.⁵⁴ Befrielse kan beviljas för högst fem år från och med att arbetet påbörjades i Finland.⁵⁵ En förutsättning för befrielse är enligt 149 § 2 momentet 1–3 punkterna ArPL, att finsk lagstiftning inte tillämpas på arbetstagaren på basis av bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet, att arbetstagaren inte omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet omedelbart innan arbetet i Finland börjar, och att arbetsgivaren har ordnat pensionsskydd för arbetstagaren för den tid denne arbetar i Finland. Arbetsgivaren ska lägga fram

⁵⁴ Se närmare angående vad som gäller för befrielsen i RP 45/2005 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag om pension för arbetstagare och till vissa lagar som har samband med den, s. 33 och 75 samt i RP 171/2008 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om pension för arbetstagare och av vissa lagar som har samband med den, s. 10, 12 och 15. Paragraf 149 i ArPL har genomgått en redaktionell förändring som trätt i kraft fr.o.m. år 2011; se RP 91/2010 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av lagstiftningen om arbetspension för den privata sektorn samt till lag om ändring av 11 och 55 § i folkpensionslagen, s. 15.

⁵⁵ Om arbetskommenderingen skulle överskrida tiden på fem år efter att förlängning medgetts, ska arbetstagaren försäkras i Finland efter de fem åren. I det fall ingen befrielse från försäkringsskyldigheten söktes och tiden på 24 månader överskridits, ska arbetstagaren försäkras i Finland redan från arbetskommenderingens början. Se RP 171/2008 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om pension för arbetstagare och av vissa lagar som har samband med den, s. 10 och 12.

en utredning om detta pensionsskydd. Syftet med dessa bestämmelser om befrielse är att undvika att arbetet dubbelförsäkras.⁵⁶

En förutsättning för att Finland ska avstå från att uppbära arbetspensionsförsäkringsavgift är dock att arbetstagaren i Finland uppvisar intyg A 1 för utsända arbetstagare – det som tidigare var intyg E 101 – utfärdat i utsändningsstaten Sverige.⁵⁷ Såvida ett sådant intyg av myndigheterna i utfärdandestaten Sverige anses fullt giltigt, är det bindande även för myndigheterna i Finland.⁵⁸ Denna typ av intyg ska framöver hanteras elektroniskt genom ikraftträdandet av den nya förordningen 883/2004, vilket även framgår av artiklarna 4.2, 19.2 och 95.1 i tillämpningsförordningen 987/2009.⁵⁹

Att avgiften ska betalas i Sverige framgår även av svenska interna regler, även om dessa avviker från förordning 883/2004 vad gäller utsändningstiden. I 1 kap. 8 § SAL definieras det arbete för en arbetsgivare som utförs i ett annat land än det där arbetsgivaren bedriver sin verksamhet såsom arbete i Sverige i samma utsträckning som enligt 6 kap. 4 § SFB (2 kap. 9 § SofL). I denna sist nämnda bestämmelse, som utgör en slags allmän utsändningsregel, anges att arbete utomlands för en arbetsgivare med verksamhet i Sverige ska anses som arbete här i landet, såvida arbetstagaren är utsänd av arbetsgivaren och arbetet kan antas vara längst ett år. Det här innebär att arbetstagarens egna uppgifter om arbetets varaktighet måste stödjas av till exempel anställningsavtal eller intyg från arbetsgivaren.⁶⁰ Några bestämmelser om förlängning av den ett-åriga utsändningstiden finns inte i svensk intern rätt.

Vad gäller utsändningstiden skiljer sig här den svenska interna rätten från förordning 883/2004 genom att avgiftsskyldigheten enligt förordningen gäller utsändning upp till två år.⁶¹ Enligt 1 kap. 3 § SAL har dock bestämmelserna i förordningen företräde framför intern rätt. Det här framgår även av 2 kap. 5 § SFB.

Av det ovan sagda följer att arbetsgivaravgifter, och därmed även ålderspensionsavgiften, under utsändningstiden ska betalas i Sverige och inte i Finland. Det är det arbete som arbetstagaren utför vid det fasta driftstället i Finland som ligger till grund för att avgifterna ska betalas enligt 2 kap. 4 § 2 punkten SAL i Sverige. Denna avgiftsskyldighet påverkas inte av om den avgiftspliktiga lönen rent faktiskt utbetalas från Finland eller från Sverige.⁶²

⁵⁶ Se RP 171/2008 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om pension för arbetstagare och av vissa lagar som har samband med den, s. 8.

⁵⁷ Se bl.a. Skatteförvaltningens publikation 277r.10 1.1.2010 Beskattningen av utlänningar som kommer till Finland Meddelande till finska arbetsgivare.

⁵⁸ Se C-2/05 Herbosch Kiere, p. 33. Se även Erhag, Thomas, *Intyg om tillämplig lagstiftning vid uttag av socialavgifter – reflexioner kring ett avslag om prövningstillstånd*, Skattenytt 4/2009, s. 204–231.

⁵⁹ Se även Lundqvist, Marjaana, *Eläketurva ulkomaantyössä ("Pensionsskyddet vid utlandsarbete", min översättning)*, i Ulkomaantyön sosiaaliturvan perusteet, EK-Tieto Oy, 2010, s. 5 f.

⁶⁰ Se prop. 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets s. 104 f. och 180.

⁶¹ Svensk intern rätt överensstämmer med vad som gällde enligt den tidigare förordningen 1408/71, där utsändningstiden var 12 månader.

⁶² Se även 2 kap. 3 § SAL och Blank Thörnroos, Pia, Carlsson, Nils-Fredrik, Silfverberg,

Frågan härfter är i vilkendera av staterna pensionsavgiften, som betalas av den utsändande arbetsgivaren i Sverige, är avdragsgill i beskattningen, eller om avdrag ska medges i båda staterna såsom i föregående avsnitt där det var fråga om anställning i stället för utsändning. Enligt artikel 7.1 och 7.3 i det nordiska skatteavtalet är avgiften hänförlig till det i Finland belägna fasta driftstället. Det är där arbetstagaren utför det avgiftsgrundande arbetet. Även om avgiften betalas av den svenska arbetsgivaren i hemviststaten Sverige, ska avdrag göras i Finland från det fasta driftställets inkomster där enligt ovan i föregående avsnitt 3.2.2 beskrivna finska interna regler.

Eftersom den svenska arbetsgivaren, som tidigare framgått, är obegränsat skattskyldig i Sverige enligt 6 kap. 3 och 4 §§ IL, omfattar skattskyldigheten även inkomster hänförliga till det fasta driftstället i Finland. Avgifterna är därmed avdragsgilla även i Sverige enligt normala svenska interna regler för kostnadsavdrag på samma sätt som i föregående avsnitt då arbetstagaren var anställd i Finland.

3.3 Beskattning av pension

3.3.1 Anställning i Sverige

I denna första situation, där det inte förekommer något gränsöverskridande moment, har pension intjänats endast i Sverige. Pensionen beskattas därför endast i Sverige där arbetstagaren är obegränsat skattskyldig enligt 3 kap. 8 § IL. Utfallande pensionsbelopp utgör för arbetstagaren skattepliktig inkomst i inkomstslaget tjänst enligt de grundläggande bestämmelserna i 10 kap. 1 § och 11 kap. 1 § IL. Vad som utgör pension definieras i 10 kap. 5 § IL varav framgår att bland annat ersättningar som betalas ut som inkomstgrundad ålderspension ska anses som pension.

Inga arbetsgivaravgifter tas ut i Sverige på pensionen, som enligt 2 kap. 10 § SAL uttryckligen inte utgör avgiftspliktig ersättning.

Inkomstpensionen får tas ut tidigast då den pensionsberättigade fyllt 61 år.⁶³ Pensionen utbetalas till den pensionsberättigade i regel månadsvis och sätts in på det konto som den pensionsberättigade anmält.⁶⁴

3.3.2 Anställning i Sverige och Finland – pension i Finland

I denna andra situation har arbetstagaren flyttat från Sverige till Finland och är fortsatt bosatt och allmänt (obegränsat) skattskyldig där då pensionen betalas ut. Arbetstagaren har därmed intjänat sin pension i både Sverige och Finland.

I Sverige intjänades pensionen före flyttningen på basis av arbetstagarens pensionsgrundande inkomst av anställning där. Den svenska arbetsgivaren har

Christer, Sindahl, Mikael & Svenström, Yvonne, *Socialavgifter 2010*, Norstedts Juridik, Stockholm, s. 5:3 f.

⁶³ Se 56 kap. 3 § SFB (5 kap. 1 § LIP).

⁶⁴ Se 71 kap. 2–4 §§ SFB (12 kap. 5 § LIP), prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. s. 463 ff. och www.forsakringskassan.se.

betalat arbetsgivaravgifter på avgiftspliktig ersättning för arbete som utförts i Sverige i enlighet med 2 kap. 1, 4 och 10 §§ SAL. Som redan framgått ovan är det lön eller annan ersättning i pengar som enligt 59 kap. 8 § SFB (2 kap. 3 § LIP) utgjort pensionsgrundande inkomster av anställningen i Sverige.

Efter flyttningen har arbetstagaren tjänat in pension i Finland på basis av sitt anställningsförhållande. Precis som i Sverige är det lönen eller eventuell annan arbetsersättning som utgjort arbetspensionsgrundande inkomst i Finland; se 63 och 70 §§ ArPL.

Arbetstagaren mottar alltså pension som intjänats i och utbetalas från både Sverige och Finland. Som begränsat skattskyldig i Sverige är arbetstagaren enligt källstatsprincipen skattskyldig för endast den pension som utbetalas från Sverige. Inkomstgrundad ålderspension som utbetalas enligt SFB (LIP) är därmed skattepliktig i Sverige enligt 5 § 4 punkten SINK. Skattesatsen enligt 7 § SINK är 25 procent.⁶⁵ Skatten tas ut som en definitiv källskatt utan medgivande av några avdrag. Pensionstagaren har dock möjlighet att enligt 4 § SINK ansöka om att i stället bli beskattad enligt IL vilket även innebär att avdrag för kostnader för pensionsinkomstens förvärvande i princip kan medges, medan grundavdrag och allmänt avdrag enligt 63 kap. 2 § respektive 62 kap. 9 § IL endast medges såvida över 90 procent av pensionstagarens alla förvärvsinkomster härstammar från Sverige.⁶⁶

Som allmänt (obegränsat) skattskyldig i Finland är arbetstagaren enligt 9 § 1 punkten ISkL skattskyldig för inkomst som förvärvats både i Finland och annanstans. Om själva inkomstbegreppet stadgas närmare i 29 § ISkL, där det anges att den skattskyldiges inkomst i pengar eller pengars värde utgör skattepliktig inkomst och att fysiska personers inkomst delas in i kapitalinkomst och förvärvsinkomst. Pension som utbetalas på basis av arbetspensionslagen utgör inte inkomst i kapital, såsom vissa förmåner av privatförsäkring,⁶⁷ utan den utgör skattepliktig förvärvsinkomst enligt 61 § 2 momentet ISkL. Den sammanlagda pension som mottas från både Sverige och Finland beskattas därmed i Finland som förvärvsinkomst.

Utöver att pensionen beskattas som förvärvsinkomst, uttas på pensionen i Finland – i motsats till Sverige där inga socialavgifter tas ut på själva pensionen – en sjukvårdspremie som för år 2010 uppgår till 1,64 procent.⁶⁸ Premien tas ut av den som på grund av bosättning är försäkrad i Finland; se 1 kap. 2 § sjukförsäkringslagen 21.12.2004/1224. Vem som enligt denna sjukförsäkringslag ska anses bosatt i Finland avgörs enligt 3, 3 a, 4, 9 och 10 § lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

⁶⁵ Inkomstgrundad ålderspension, garantipension och efterlevandepension- och efterlevandestöd beskattas enligt 5 § 4 p. SINK endast till den del det totala sammanlagda beloppet av dessa ersättningar för varje kalendermånad överstiger en tolfedel av 0,77 prisbasbelopp. Se även SKV 442 utgåva 5 om Särskild inkomstskatt för personer som arbetar i Sverige och bor utomlands.

⁶⁶ Se prop. 2004/05:19 Beskattning av utomlands bosatta s. 45.

⁶⁷ Se närmare i 32, 34, 34 a och 34 b §§ ISkL.

⁶⁸ Se 1 kap. 2 § och 18 kap. 5 och 14 §§ sjukförsäkringslagen 21.12.2004/1224 och 1 § Statsrådets förordning om avgiftsprocentsatsen för sjukförsäkringsavgifter 2010, 19.11.2009/939.

30.12.1993/1573. Även om bosättningsbegreppet i det här sammanhanget inte är detsamma som i ISkL, kan man utgå från att den som skatterättsligt anses allmänt (obegränsat) skattskyldig i Finland även anses bosatt där enligt sjukförsäkringslagen.⁶⁹

Sjukvårdspremien fastställs utifrån den försäkrades beskattningsbara inkomst vid kommunalbeskattningen och tas ut på både den pension som betalas i Finland och på den som betalas från Sverige. Motiveringen till att premien tas ut också på den svenska pensionen är att den sjukförsäkringsavgift som har betalats i Sverige vid intjänandet syftar till att täcka den försäkrades sjukvårdsförmåner under den yrkesverksamma tiden och inte därefter. I Finland har man efter utgången i målet C-50/05 Nikula⁷⁰ tagit fasta på just detta syfte med den svenska sjukvårdsavgiften och tolkat målet Nikula därefter.⁷¹ Målet har därför av de finska myndigheterna tolkats så att uttaget av sjukvårdspremie i Finland på även den svenska pensionen inte innebär att dubbla avgifter tas ut för samma förmån, eftersom man anser att det helt enkelt inte är fråga om samma förmån. Syftet med den finska sjukvårdspremien är nämligen att täcka sjukvårdsförmåner först efter pensioneringen, och inte under den yrkesverksamma tiden, vilket är syftet med den svenska sjukförsäkringsavgiften.⁷²

Sammanfattningsvis kan konstateras att den pension som utbetalas från Sverige blir dubbelbeskattad genom att den beskattas i både Sverige och Finland. Enligt det nordiska skatteavtalets artikel 18 fördelas beskattningsrätten av både allmän offentlig pension och privat pension till båda avtalsstaterna, det vill säga till både hemviststaten och källstaten. Den från och med början av år 2009 gällande avtalstexten i artikel 18.1 för pensionsutbetalningar lyder enligt följande:⁷³

Pension och livränta som betalas från en avtalsstat och utbetalning från en avtalsstat enligt sociallagstiftningen i denna stat till person med hemvist i annan avtalsstat får beskattas i den förstnämnda staten.

Enligt artikel X i protokollet om ändringen i avtalet infördes en ny protokollsanteckning VII a) till artikel 18.1, innebärande att både Finland och Sverige ändå har rätt att fortsätta tillämpa den tidigare gällande källstatsbeskattningen.

⁶⁹ Se även Skatteförvaltningens publikation 284R.10 *Handbok i internationell beskattning 2010 Skatteår 2009*, s. 199.

⁷⁰ I målet C-50/05 Nikula var det fråga om en i Finland bosatt person som mottog pension från både Sverige och Finland, och för vilken finsk sjukvårdspremie påfördes även på den svenska pensionen trots att socialavgifter tidigare påförts i Sverige vid intjänandet av den svenska pensionen.

⁷¹ Se Den svenska skatteförvaltningens utredning av sjukförsäkringsavgiften, Handräckningsbegäran (diarienummer 313/37/2007), Skatteförvaltningen 22.5.2007.

⁷² Se det finska Social- och hälsovårdsministeriet fortfarande aktuella utlåtande till Skattestyrelsen den 13.6.2007 angående sjukförsäkring för personer som får pension från Sverige, Dnr SHM/1768/2007. Se även Skatteförvaltningens skatteinfo Beaktande av svensk pension såsom grund för sjukförsäkringspremie 18.6.2007 på http://www.vero.fi/?language=SWE&domain=VERO_MAIN&path=5,40,780&article=5543&.

⁷³ Se även prop. 2007/08:146 Ändring i det nordiska skatteavtalet.

Denna rätt gäller för de pensionsutbetalningar som personer med hemvist i Finland respektive Sverige tog emot den 4 april 2008, då protokollet om ändringen i skatteavtalet undertecknades. Det här förutsätter dock att personen som mottar pensionen utan avbrott efter nyss nämnda datum alltså har hemvist i Finland respektive Sverige. Båda staterna har i sin interna lagstiftning valt att utnyttja denna övergångsbestämmelse.

Den dubbelbeskattning som uppstår i förevarande situation undanröjs av den avtalsrättsliga hemviststaten – i detta fall Finland. Enligt avtalets metodartikel 25.3 ska i Finland avräknas den skatt som betalats i källstaten Sverige för den pension som betalats i Sverige. Vid avräkningen tillämpas i Finland lagen om undanröjande av internationell dubbelbeskattning 18.12.1995/1552. Enligt lagens 2 § ska enligt avräkningsmetoden dubbelbeskattningen undanröjas genom att den skatt som betalats i Sverige ska avräknas från den skatt som i Finland ska betalas på samma inkomst.

Enligt en från och med början av år 2010 gällande ny bestämmelse ska en utländsk skatt anses vara betald när den slutliga utländska skatten har betalats eller, om den slutliga utländska skatten inte är betald, när den förskottsskatt som motsvarar den utländska skatten har betalats. Syftet med denna lagändring är att minska de kostnader som uppstår för den skattskyldige på grund av att beskattningen i hemviststaten Finland och i källstaten – i detta fall Sverige – inte slutförs samtidigt. I det fall den slutliga svenska skatten ändras efter att beskattningen i Finland verkställts enligt den till Sverige betalda preliminära skatten, korrigeras den avräkning av svensk skatt som medgetts i den finska beskattningen. I samband med detta fastställs även de räntepåföljder för den eventuella kvarskatt som ska betalas eller den skatt som ska återbäras. Avsikten med detta förfarande i Finland är att undanröja vissa problem med dubbelbeskattning av inkomster från utlandet och periodisering av skattebetalningen, samt att effektivisera syftet med avräkningsförfarandet, vilket ju är att undanröja internationell dubbelbeskattning.⁷⁴

Slutligen kan konstateras att i skatteavtalet överhuvudtaget inte behandlas det tidigare i detta avsnitt beskrivna uttaget av sjukvårdspremie, som av i Finland bosatta skattskyldiga uppfattas som en form av dubbelt avgiftsuttag. Sjukvårdspremien uttas i Finland oberoende av hur rätten att beskatta pensionen är fördelad enligt skatteavtal.⁷⁵

3.3.3 Anställning i Sverige och Finland – pension i Sverige

Efter att först ha tjänstgjort i Sverige och därefter arbetat och varit bosatt i Finland, förutsätts arbetstagaren i denna situation ha flyttat tillbaka till Sverige. Då pensionen betalas ut är arbetstagaren obegränsat skattskyldig här och

⁷⁴ Se RP 197/2009 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om undanröjande av internationell dubbelbeskattning samt 6 § i lagen om beskattning av delägare i utländska bassamfund.

⁷⁵ Se bl.a. mål C-50/05 Nikula. Se även Skatteförvaltningens publikation 284R.10 *Handbok i internationell beskattning 2010 Skatteår 2009*, s. 199.

endast begränsat skattskyldig i Finland. Liksom i föregående situation har pension intjänats först i Sverige och sedan i Finland – enda skillnaden är att arbetstagaren i denna situation är bosatt i Sverige i stället för i Finland då pensionen betalas ut.

Som obegränsat skattskyldig i Sverige är pensionstagaren enligt svensk intern rätt, 3 kap. 8 § IL, skattskyldig för alla sina inkomster från Sverige och från utlandet. Som ovan konstaterats är pensionsinkomst skattepliktig inkomst av tjänst.⁷⁶ Den svenska skattskyldigheten omfattar således pension från både Finland och Sverige, medan arbetstagaren enligt källstatsprincipen är begränsat skattskyldig i Finland för endast den finska pensionen.

Den begränsade skattskyldigheten enligt finsk intern rätt grundar sig på bestämmelsen i 9 § 2 punkten ISkL, vari anges att personer som inte varit bosatta i Finland ska betala skatt för inkomst förvärvad i Finland. I 10 § ISkL uppräknas, dock inte uttömmande, de inkomster som anses förvärvade i Finland. Till dessa hör enligt 10 § 5 punkten ISkL även pensionsinkomst som direkt eller indirekt grundar sig på arbete, uppdrag eller tjänst som uteslutande eller huvudsakligen ”har utförts i Finland för en härvarande arbets- eller uppdragsgivares räkning”. Av själva lagtextens utformning framgår inte vad som exakt avses med att arbets- eller uppdragsgivaren ska finnas i Finland. Vad som avses framgår inte heller klart i de förarbeten där frågan om beskattning av begränsat skattskyldigas pensionsinkomst behandlas. Till exempel anses i vissa förarbeten arbete som utförs i Finland för en i utlandet belägen arbetsgivares räkning inte innebära att arbetet utförts för en i Finland varande arbetsgivares räkning.⁷⁷ I andra förarbeten har framförts att både arbetsstället och arbetsgivaren ska finnas i Finland.⁷⁸ En utländsk arbetsgivares fasta driftställe i Finland anses dock enligt Skattestyrelsen utgöra i Finland belägen arbets- eller uppdragsgivare.⁷⁹ Pension som utbetalas på basis av den finska arbetspensionslagen kan därigenom anses härröra från Finland och därmed enligt källstatsprincipen även vara beskattningsbar i Finland.

I förevarande situation är det den pension som betalas från Finland som blir dubbelbeskattad genom att den beskattas i både utbetal- och källstaten Finland och bosättningsstaten Sverige. Undanröjandet av dubbelbeskattningen görs genom avräkning i den avtalsrättsliga hemviststaten Sverige genom tillämpning av lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt. Enligt lagens

⁷⁶ Se första stycket i avsnitt 3.3.1 ovan.

⁷⁷ Se RP 104/2005 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst och förmögenhet, lagen om beskattningsförfarande och inkomstskattelagen, s. 4 f.

⁷⁸ Se Kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmän muistio (*”Promemoria av arbetsgruppen för förnyande av den internationella beskattningen”, min översättning*), Finansministeriets arbetsgruppspromemorior 1995:10, s. 17 f.

⁷⁹ Se Skatteförvaltningens publikation 284R.10 *Handbok i internationell beskattning 2010 Skatteår 2009*, s. 25 samt Myrsky, Matti & Linnakangas, Esko, *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus (”Internationell person- och företagsbeskattning”, min översättning)*, Talentum Media Oy, Helsingfors, 2009, s. 157.

3 § ska avräkning medges för allmän slutlig finsk skatt på den pension som utbetalas i Finland. I Sverige medges således inte avräkning för preliminär utländsk skatt såsom numera görs i Finland. Det här betyder att den i Sverige bosatta pensionstagaren årligen måste invänta slutligt skattebesked från Finland för att kunna få avräkningen i Sverige slutförd.

Utöver den ovan beskrivna begränsade skattskyldigheten för den finska pensionen, kan den tidigare nämnda sjukvårdspremien på pensionen komma att uttas ifall den begränsat skattskyldige pensionstagaren av någon anledning fortfarande är sjukförsäkrad i Finland eller att Finland enligt EU-förordningen ansvarar för ersättandet av sjukvårdskostnaderna till den nya bosättningsstaten.⁸⁰

3.3.4 Utsändning till Finland och pension i Sverige

I denna situation har migrationen skett på samma sätt som i föregående situation i avsnitt 3.3.3 med enda skillnaden att arbetstagaren vistats i Finland i egenskap av utsänd i stället för anställd. Skattemässigt förutsätts även här att arbetstagaren, då pensionen utbetalas, är obegränsat skattskyldig i Sverige och endast begränsat skattskyldig i Finland.

Det som skiljer denna situation från den föregående, där det alltså var fråga om anställning i stället för utsändning, är att arbetstagaren i egenskap av utsänd, socialförsäkringsrättsligt tjänar in sin pension endast i utsändningsstaten Sverige. Ingen pension tjänas alltså in i arbetslandet Finland, trots att avgifterna för intjänandet av pensionen skatterättsligt anses hänförliga till verksamheten i Finland. Hela den pension som arbetstagaren tjänat in i Sverige – under tiden både före och efter flyttningen till Finland – omfattas av arbetstagarens obegränsade skattskyldighet i Sverige.

Den pension som arbetstagaren intjänat genom att tjänstgöra i Finland kan inte beskattas där eftersom den i enlighet med socialförsäkringslagstiftningen anses intjänad i Sverige, varifrån den även utbetalas. Den skatterättsliga källstatsprincip som tar sig uttryck i rätten att beskatta till exempel inkomst av tjänst i den stat där verksamheten (tjänsten) utövats⁸¹ får alltså här stå tillbaka för bestämmelserna inom socialförsäkringsrätten.

Då pensionen beskattas endast i Sverige blir det följaktligen inte fråga om någon situation av dubbelbeskattning och tillämpning av skatteavtal. Något uttag av sjukvårdspremie blir heller inte aktuellt i Finland eftersom ingen pension utbetalas där.

⁸⁰ Se 18 kap. 6 § sjukförsäkringslagen 21.12.2004/1224 och Skatteförvaltningens publikation 284R.10 *Handbok i internationell beskattning 2010 Skatteår 2009*, s. 200.

⁸¹ Se t.ex. 5 § 7 p. SINK.

4 Konsekvenser vid flyttning från Finland till Sverige

4.1 Inledning

I detta avsnitt undersöks på samma sätt som i avsnitt 3 rätten till avdrag för arbetsgivares betalning av pensionsavgifter och beskattningen av pensionen hos pensionstagaren. Även detta avsnitt inleds med en rent intern situation där arbetstagaren tjänstgör endast i den ena staten – i detta fall Finland. Även de gränsöverskridande situationerna är motsatta jämfört med situationerna i avsnitt 3, så att arbetstagaren här i stället flyttar från Finland till Sverige. Här undersöks således samma skattekonsekvenser i Sverige som i avsnitt 3, det vill säga arbetsgivarens erläggande av arbetsgivaravgifter i form av ålderspensionsavgift för intjänande av inkomstpension och beskattningen hos pensionstagaren av mottagen arbetspension från Finland och inkomstpension från Sverige. Konsekvenserna i Finland gäller även här rätten till avdrag för arbetsgivares erläggande av arbetspensionsförsäkringsavgift och beskattningen hos pensionstagaren av pension från både Finland och Sverige samt erläggandet av sjukvårdspremie i Finland.

Då pensionen betalas ut är arbetstagaren i de gränsöverskridande situationerna i detta avsnitt följaktligen antingen bosatt och obegränsat skattskyldig i Sverige (avsnitt 4.3.2) eller i Finland – efter att ha varit antingen anställd i eller utsänd till Sverige (avsnitten 4.3.3 respektive 4.3.4). Inte heller här har arbetstagarens skatterättsliga status under tjänstgöringstiden betydelse för resultatet i undersökningen.

Gemensamt för alla situationerna är också här att arbetsgivaren som juridisk person förutsätts vara obegränsat skattskyldig i Finland, och genom etablering i form av fast driftställe endast begränsat skattskyldig i Sverige.⁸²

4.2 Avdrag för pensionsavgift

4.2.1 Anställning i Finland

I denna situation är enbart finska interna regler tillämpliga eftersom arbetstagaren tjänstgör endast i Finland hos sin finska arbetsgivare. Den socialförsäkringsrättsliga avgiftsskyldigheten grundar sig på bestämmelserna i den finska ArPL såsom de beskrivits i avsnitt 3.2.2 ovan.

På samma sätt som i Sverige medges en arbetsgivare även i Finland avdrag i beskattningen för avgifter för arbetstagares arbetspension. Avdrag medges enligt normala regler såsom avdrag för kostnader för näringsinkomstens förvärvande.⁸³ Arbetsgivaren är allmänt (obegränsat) skattskyldig i Finland var-

⁸² Situationerna i detta avsnitt 4 påminner om situationen i avsnitt 8.8 i den undersökning som författaren tidigare gjort om beskattningen av de privata pensionsförsäkringarna, se Nina Ewalds, *Internationell beskattning av pensionsförsäkringar – det svenska skattesystemet i gränsöverskridande situationer*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008, s. 289 f. och 352 ff.

⁸³ Arbetstagaren har enligt 96 § ISkL rätt till avdrag från sin nettoförvärvsinkomst för den lagstadgade pensionspremie som arbetstagaren själv står för, även om arbetsgivaren sköter inbetalningen med medel som tas från lönen.

med bestämmelserna för fasta driftställen inte är tillämpliga. Avdraget medges därmed enligt de tidigare nämnda⁸⁴ normala avdragsreglerna i 7 § och 8 § 4 punkten NärSkL och den allmänna bestämmelsen i 29 § ISkL.

Sjukvårdspremie tas ut på normalt sätt på pensionen såsom beskrivits ovan i avsnitt 3.3.2.

4.2.2 Anställning i Finland och Sverige

I denna situation antas arbetstagaren flytta till Sverige efter att ha tjänstgjort i Finland. Liksom i den omvända gränsöverskridande situationen i avsnitt 3.2.2 ovan, är avsikten även här att arbetstagaren under en längre period ska tjänstgöra vid sin finska arbetsgivares fasta driftställe i Sverige. Avsikten är även i detta fall att anställningen ska vara längre än vad som gäller för utsända arbetstagare.

Också i denna situation blir följaktligen principen om arbetslandets lag i förordning 883/2004 tillämplig. Arbetstagaren ska enligt den allmänna bestämmelsen i artikel 11.3 a) i 883/2004 omfattas av socialförsäkringslagstiftningen i anställningsstaten Sverige där arbetet utförs. Avgiftsskyldigheten enligt svensk intern socialförsäkringsrätt grundar sig, som framgått ovan i avsnitt 3.2.1, på bestämmelsen i 2 kap. 1 § SAL. Arbetsgivaravgifter ska alltså betalas i Sverige för det arbete som arbetstagaren rent fysiskt utför vid det fasta driftstället här.

Avgiftsskyldigheten förutsätter inte att arbetstagaren är formellt anställd av den som betalar ut den avgiftspliktiga ersättningen. Då den utländska arbetsgivaren har fast driftställe i Sverige anses arbetsgivaren ur avgiftssynpunkt jämställd med en svensk arbetsgivare.⁸⁵ Även om den finska arbetsgivaren inte hade haft fast driftställe i Sverige, ska arbetsgivaravgifter normalt betalas, eftersom det är arbetet i Sverige som är avgiftsgrundande.⁸⁶ Som framgått i avsnitt 3.2.1 ovan utgörs den avgiftspliktiga ersättningen av löner, arvoden, förmåner och andra ersättningar enligt 2 kap. 10 § SAL.

Såvida den finska arbetsgivarens fasta driftställe i Sverige uppfyller den svenska skatterättsliga definitionen i 2 kap. 29 § IL för vad som utgör ett fast driftställe, medges avdrag i Sverige för de avgifter som betalats i Sverige och som är hänförliga till det fasta driftstället. Inkomsterna från det fasta driftstället är skattepliktiga i Sverige enligt 6 kap. 11 § 1 punkten IL och avdraget medges på normalt sätt såsom kostnadsavdrag enligt 16 kap. 1 § IL.

Även i Finland har den allmänt (obegränsat) skattskyldiga arbetsgivaren rätt till avdrag för avgifterna hänförliga till det i Sverige belägna fasta driftstället, eftersom inkomsterna från driftstället ska beskattas även i Finland. Avdrag

⁸⁴ Se i avsnitt 3.2.2 ovan.

⁸⁵ Se Blank Thörnroos, Pia, Carlsson, Nils-Fredrik, Silfverberg, Christer, Sindahl, Mikael & Svenström, Yvonne, *Socialavgifter 2010*, Norstedts Juridik, Stockholm, s. 5:2.

⁸⁶ Vid avsaknad av fast driftställe ska arbetsgivaravgifter inte betalas endast i det fall att arbetstagaren och utbetalaren genom s.k. omvänt likställighetsavtal kommit överens om att avgifter inte ska betalas på ersättningen. Se 2 kap. 8 § SAL.

medges således även i denna situation i båda avtalsstaterna, och i enlighet med bestämmelserna i det nordiska skatteavtalet. Avdragsrätten är därmed densamma som i den omvända situationen i avsnitt 3.2.2 ovan, där det fasta driftstället i stället låg i Finland. Den finska arbetsgivarens avdragsrätt grundar sig på bestämmelserna i 7 § och 8 § 4 punkten NärSkL och den allmänna bestämmelsen i 29 § ISkL.⁸⁷

4.2.3 Utsändning till Sverige

Enligt bestämmelserna i förordning 883/2004 ska även i denna situation av utsändning, precis som i den omvända situationen i avsnitt 3.2.3 ovan, avgifterna tas ut i utsändningsstaten Finland, och inte i arbetsstaten Sverige. Grunden i de svenska interna reglerna för att avgifterna inte ska tas ut i Sverige framgår av 6 kap. 4 § 2 stycket SFB (2 kap. 9 § 2 stycket SofL), vari anges att när en utländsk arbetsgivare sänder någon till Sverige för arbete ska arbete i Sverige inte anses föreligga.⁸⁸ Här är det med andra ord fråga om en sådan begränsning i den svenska avgiftsskyldigheten som enligt 1 kap. 3 § SAL gäller enligt gemenskapsrätten – i detta fall förordning 883/2004. En förutsättning för att avgifterna inte ska behöva betalas i Sverige är, precis som i den omvända situationen i avsnitt 3.2.3 ovan, uppvisande av intyg (A1) om tillhörighet i det finska socialskyddet.

Att avgifterna ska tas ut i Finland gäller även enligt de finska interna reglerna i 5 § ArPL angående arbetspensionslagens tillämpningsområde vid arbete utomlands. I 5 § 1 momentet anges att ArPL gäller arbetstagare som arbetar utomlands och på vilka finsk lagstiftning tillämpas på grund av tillämplig lagstiftning i EU:s grundförordning om social trygghet – förordning 884/2004 – och villkoren för att omfattas av arbetspensionslagens tillämpningsområde i övrigt är uppfyllda. Ordnandet av pensionskyddet och bestämmelser om arbetspensionsförsäkringsavgifterna för arbetstagare som arbetar utomlands regleras vidare i 150 § ArPL. I 150 § 1 momentet ArPL fastställs att en finsk arbetsgivare enligt ArPL ska försäkra de arbetstagare som avses i ovan nyss behandlade 5 § 1 momentet ArPL. Här anges i de finska interna bestämmelserna inte någon begränsning för utsändningstiden såsom i motsvarande svenska interna bestämmelser.⁸⁹

I dessa nyss nämnda finska interna bestämmelser – 5 och 150 §§ ArPL – nämns inte särskilt de förutsättningar som ska vara uppfyllda för att pensionskyddet vid utsändning ska intjänas enligt finsk intern rätt. Förutsättningarna framgår i stället i artiklarna 12.1 i förordningen 883/2004 och 14.1 i tillämpningsförordningen 987/2009.⁹⁰ Förutsättningarna behandlas dock i förarbetena till ArPL. Enligt förarbetena ska den finska arbetsgivaren försäkra det arbete som hans arbetstagare utför utomlands i de fall då arbetsgivaren

⁸⁷ Se även avsnitt 4.2.1 ovan.

⁸⁸ Se även prop. 2000/01:8 Ny socialavgiftslag s. 69.

⁸⁹ Se närmare i avsnitt 3.2.3 ovan.

⁹⁰ Se även avsnitt 3.2.3 ovan.

sänder arbetstagaren utomlands för att arbeta för arbetsgivaren själv, eller för ett utländskt företag inom samma ekonomiska helhet, och arbetstagarens anställningsförhållande till det utsändande finska företaget fortgår under den tid arbetstagaren arbetar utomlands. Ytterligare en förutsättning är att arbetstagaren omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet när arbetet utomlands påbörjas.⁹¹

I 150 § 2 momentet ArPL behandlas därtill situationer då en finsk arbetsgivare frivilligt kan ordna pensionsskydd enligt ArPL för en utsänd arbetstagare. Här omnämns situationer då anställningsförhållandet med den finska arbetsgivaren inte kvarstår och där det är fråga om anställning hos ett koncernföretag som ingår i samma ekonomiska helhet som det finska företaget, eller hos något annat företag där det finska företaget har bestämmanderätt. Det kan även vara fråga om anställning i ett land som tillämpar EU:s förordning eller en överenskommelse om social trygghet också när arbetstagarens anställningsförhållande med den utsändande finska arbetsgivaren kvarstår, och arbetstagarens pensionsskydd till följd av förordningen eller överenskommelsen ska ordnas i arbetslandet. Även i alla dessa fall ska arbetstagaren omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet när arbetet inleds; se 150 § 4 momentet ArPL.

När arbetsgivaren ordnar pensionsskydd enligt 150 § 2 momentet ArPL, kan arbetsinkomsten, som ligger till grund för pensionen, bestämmas till ett lägre belopp än annars, förutsatt att annat pensionsskydd har ordnats för samma arbete; se 150 § 6 momentet ArPL.

Vid arbete utomlands och även vid utsändning anses som arbetsinkomst och grund för pensionen enligt 72 § ArPL den lön – den så kallade försäkringslönen – som skulle ha betalats för motsvarande arbete i Finland. Försäkringslönen kan alltså vara både större och mindre än den verkliga lön som betalas för utlandsarbetet.⁹² Vid bestämmandet av försäkringslönen beaktas de avvikelser som normalt gäller vid fastställandet av de pensionsberättigade arbetsinkomsterna enligt 70 § ArPL.

Rätten till avdrag i beskattningen för de i Finland betalda avgifterna regleras på motsvarande sätt som i det omvända fallet i avsnitt 3.2.3 av bestämmelserna i dels det nordiska skatteavtalet, artikel 7.1 och 7.3, dels svenska och finska interna skatteregler för kostnader hänförliga till fasta driftställen. Då avgifterna i förevarande situation är hänförliga till verksamheten vid den finska arbetsgivarens fasta driftställe i Sverige, medges avdrag för det fasta driftstället i Sverige enligt reglerna för avdrag för kostnader för näringsinkomstens förvärvande i 16 kap. 1 § IL. Den i Finland allmänt (obegränsat) skattskyldiga arbetsgivaren har rätt till avdrag för kostnaderna för det i Sverige belägna

⁹¹ Se RP 45/2005 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag om pension för arbetstagare och till vissa lagar som har samband med den, s. 32 och 75 f. Se även www.kela.fi och vad som gäller för arbetstagare som sänds till EU/EES-stater.

⁹² Se även Lundqvist, Marjaana, *Eläketurva ulkomaantyössä ("Pensionsskyddet vid utlandsarbete", min översättning)*, i Ulkomaantyön sosiaaliturvan perusteet, EK-Tieto Oy, 2010, s. 9.

fasta driftstället även i Finland enligt normala bestämmelser om avdrag för kostnader i näringsverksamheten.⁹³ Även i denna situation medges avdrag följaktligen i båda staterna.

4.3 Beskattning av pension

4.3.1 Anställning i Finland

I denna rent interna situation har arbetspension tjänats in endast i arbetsstaten Finland, där pensionstagaren är allmänt (obegränsat) skattskyldig när pensionen betalas ut. Pensionen beskattas därmed endast i Finland där den tas upp som förvärvsinkomst enligt 61 § 2 momentet ISkL. Bestämmelsen gäller lön och därmed jämförbar inkomst i arbetsförhållande samt förmån eller ersättning som erhållits i stället för sådan inkomst.

Den intjänade arbetspensionen grundar sig enligt 63 § ArPL på de förvärvsinkomster i form av arbetsinkomster, såsom lön eller annan ersättning för arbete, som pensionstagaren haft från och med 18 och fram till 68 års ålder; se 70 § ArPL.

På pensionen som utbetalas i Finland tas även ut den ovan i avsnitt 3.3.2 beskrivna sjukvårdspremien.

4.3.2 Anställning i Finland och Sverige – pension i Sverige

I denna situation, som är omvänd jämfört med situationen i avsnitt 3.3.2 ovan, har arbetstagaren flyttat från Finland till Sverige och tjänat in sin pension först i Finland och därefter i Sverige.

I Finland tjänade arbetstagaren in pension på basis av sitt anställningsförhållande och enligt de tidigare beskrivna bestämmelserna i 1 § 2 momentet och 4 § ArPL enligt vilka en arbetsgivare är skyldig att bekosta pensionsskydd för sina arbetstagare. Pensionen intjänades på basis av de arbetspensionsgrundande inkomsterna enligt bestämmelserna i 63 och 70 §§ ArPL.⁹⁴

Även i Sverige har arbetstagaren enligt 2 kap. 10 § SAL tjänat in pension på grund av det arbete som utförts där på grund av avgiftspliktig ersättning i form av lön, arvoden, förmåner och andra ersättningar.

Som bosatt och obegränsat skattskyldig i Sverige mottar pensionstagaren följaktligen skattepliktig pension från både Finland och Sverige. Den obegränsade skattskyldigheten i Sverige omfattar enligt bosättningsstatsprincipen i 3 kap. 8 § IL pension som utbetalas från båda staterna.

Enligt källstatsprincipen är pensionstagaren enligt 9 § 2 punkten och 10 § 5 punkten ISkL skattskyldig i Finland för endast den pension som utbetalas därifrån. Den dubbelbeskattning som i förevarande situation sker av den från Finland betalda pensionen ska, på omvänt sätt jämfört med förhållandena i avsnitt 3.3.2 ovan, undanröjas med tillämpning av den svenska avräkningslagen i den avtalsrättsliga hemviststaten Sverige.⁹⁵

⁹³ Se närmare i avsnitten 4.2.1 och 3.2.2 ovan.

⁹⁴ Se närmare i avsnitten 2 och 3.2.2.

⁹⁵ Se närmare angående avräkningslagens tillämpning i näst sista stycket i avsnitt 3.3.3.

Sjukvårdspremie tas i Finland ut hos begränsat skattskyldiga pensionstagare endast under vissa särskilda omständigheter då sjukvårdskostnader ska belasta Finland; se närmare i slutet av avsnitt 3.3.3 ovan. I förevarande situation förutsätts att ingen sjukvårdspremie tas ut.

4.3.3 Anställning i Finland och Sverige – pension i Finland

Även denna situation är den motsatta jämfört med situationen i avsnitt 3.3.3 ovan. Här har arbetstagaren först tjänstgjort i Finland och därefter i Sverige. Det är i Finland som pensionstagaren är bosatt och allmänt (obegränsat) skattskyldig när pensionen betalas ut. Även i förevarande situation mottas pension från båda staterna där den intjänats i enlighet med ovan beskrivna bestämmelser.⁹⁶

På motsvarande, men omvända, sätt som i situation 3.3.3 ovan, är det nu i Finland som den pension som betalas i båda staterna dubbelbeskattas genom att den allmänna (obegränsade) skattskyldigheten i Finland omfattar all inkomst av pension från både Finland och andra stater. I Sverige, där pensionstagaren är endast begränsat skattskyldig, beskattas följaktligen endast den i Sverige utbetalda pensionen. Även i detta fall är det som ovan redan framgått, hemviststaten Finland som ska undanröja dubbelbeskattningen.⁹⁷

Även sjukvårdspremie tas ut i Finland hos den allmänt (obegränsat) skattskyldiga pensionstagaren på både den pension som betalas från Sverige och på den som betalas från Finland såsom beskrivits i avsnitt 3.3.2 ovan.

4.3.4 Utsändning till Sverige och pension i Finland

Också i denna situation är pensionstagaren bosatt och (allmänt) obegränsat skattskyldig i Finland när pensionen betalas ut. Utbetalning sker dock inte från båda länderna, såsom i situationen i det ovan närmast behandlade avsnittet där det var fråga om anställning i stället för utsändning. Eftersom pensionstagaren i förevarande situation som utsänd arbetstagare intjänat pension endast i utsändningsstaten Finland, mottas pension följaktligen endast från Finland. Precis som i motsvarande omvända situation i avsnitt 3.3.4 ovan, betalas pensionen ut från endast den ena av staterna – utsändningsstaten – även om arbetet rent fysiskt utförts i båda staterna.

Eftersom arbetstagaren är bosatt och allmänt (obegränsat) skattskyldig endast i Finland, varifrån pensionen betalas ut, blir det inte heller i denna situation fråga om någon dubbelbeskattning. Endast finska interna regler för beskattningen av pensionen är följaktligen tillämpliga.⁹⁸ Även sjukvårdspremien tas ut på normalt sätt för hela den pension som utbetalas från Finland.⁹⁹

⁹⁶ Se närmare ovan i avsnitt 3.2.1 för intjänande i Sverige och avsnitt 3.2.2 för intjänande i Finland.

⁹⁷ Angående undanröjandet, se närmare i slutet av avsnitt 3.3.2 ovan.

⁹⁸ Se ovan i avsnitt 3.3.2.

⁹⁹ Se även här ovan i avsnitt 3.3.2.

5 Sammanfattande utvärdering

I avsnitten 3 och 4 har två interna situationer och sammanlagt sex olika gränsöverskridande situationer undersökts. I de interna situationerna upprätthålls sambandet mellan rätten till avdrag för pensionsavgifterna och beskattningen av utbetald pension som förväntat konsekvent i de båda berörda länderna. I de gränsöverskridande situationerna upprätthålls sambandet däremot inte på samma konsekventa sätt. Resultatet är inte oväntat eftersom det i dessa situationer är två olika rättsområden – socialförsäkringsrätten och skatterätten – som i två olika länder tillämpas på en och samma situation.

I den första gränsöverskridande situationen i avsnitt 3 tjänstgör arbetstagaren först i Sverige, sedan i Finland och är därefter bosatt i Finland då pensionen betalas ut (avsnitten 3.2.2 och 3.3.2). *I denna första situation upprätthålls sambandet i både Sverige och Finland endast delvis.* I Sverige har arbetsgivaren visserligen medgetts avdrag för alla pensionsavgifter som betalats i båda länderna, medan endast den pension som utbetalas i Sverige får beskattas här. I Finland, där pensionstagaren i stället beskattas för all pension som betalas från båda länderna, har avdrag medgetts för endast de avgifter som varit hänförliga till det fasta driftstället där. Det endast delvis upprätthållna sambandet modereras ytterligare av att den *finska sjukvårdspremien*, vars uttag följer skattskyldigheten, tas ut i Finland hos den allmänt (obegränsat) skattskyldiga pensionstagaren på all pension som betalas från både Sverige och Finland. Den här effekten på upprätthållandet av sambandet dämpas dock något av att Finland som skatteavtalsrättslig hemviststat ska avräkna den svenska skatten på pensionen.

Den andra situationen i avsnitt 3 avviker från den första så att arbetstagaren i stället har flyttat tillbaka till Sverige och är här då pensionen betalas ut (avsnitten 3.2.2 och 3.3.3). *I denna andra situation upprätthålls sambandet fullt ut i båda länderna.* I Sverige har arbetsgivaren medgetts avdrag för alla avgifter som betalats i båda länderna och här beskattas också all pension. I Finland har arbetsgivaren medgetts avdrag endast för de avgifter som varit hänförliga till tjänstgöringen där, samtidigt som endast den från Finland betalda pensionen är skattepliktig där. Sambandet rubbas inte av uttaget av den finska sjukvårdspremien.

Den tredje situationen i avsnitt 3 skiljer sig från de två tidigare genom att arbetstagaren tjänstgör i Finland i egenskap av utsänd i stället för anställd. Även här är arbetstagaren bosatt i utsändningsstaten Sverige när pensionen betalas ut (avsnitten 3.2.3 och 3.3.4). *I denna tredje situation upprätthålls sambandet i Sverige, men inte i Finland.* Trots att pension inte intjänats i Finland, har arbetsgivaren medgetts avdrag där för avgifterna hänförliga till det fasta driftstället. Pensionen kan dock inte beskattas där eftersom den intjänats och betalas ut endast i utsändningsstaten Sverige. Inte heller i denna situation rubbas sambandet av uttaget av den finska sjukvårdspremien.

Att resultatet i den första situationen (i avsnitten 3.2.2 och 3.3.2) vid flytning från det ena landet till det andra på det här sättet upprätthålls endast delvis, är en förväntad följd av tillämpningen av de olika bestämmelserna inom

de två olika rättsområdena. Pensionsavgiftsskyldigheten är enligt de socialförsäkringsrättsliga bestämmelserna i båda staterna kopplad till respektive anställningsförhållande. Den pension som betalas ut grundar sig på den pension som tjänats in utgående från anställningsförhållandet. Så här långt föreligger ett naturligt samband mellan avgiftsskyldigheten och den intjänade pensionen. Bristen på samband kan i stället härledas till de skatterättsliga bestämmelserna. Rätten till avdrag för erlagda pensionsavgifter följer visserligen konsekvent avgiftsskyldigheten. Men beskattningen av den utbetalda pensionen följer varken avgiftsskyldigheten eller rätten till avdrag för avgifterna. Skattskyldigheten följer i stället den skattskyldiga pensionstagarens skatterättsliga status i form av obegränsad eller begränsad skattskyldighet. Vid obegränsad skattskyldighet beskattas all pension från båda länderna i den skattskyldigas hemviststat (i denna situation Finland), trots att avdrag medgivits där för endast en del av de erlagda pensionsavgifterna. Vid begränsad skattskyldighet (i Sverige) kan endast den pension som härstammar från denna källstat beskattas här – även om alla erlagda pensionsavgifter varit avdragsgilla här.

Det tydliga sambandet i den andra av de gränsöverskridande situationerna (i avsnitten 3.2.2 och 3.3.3) beror på att flyttningen sker fram och tillbaka mellan länderna, och att pensionstagaren därmed är obegränsat skattskyldig för all pension i hemviststaten (Sverige) där även full avdragsrätt föreläggat. Här har dock avgiftsskyldigheten gällt endast för i Sverige intjänad pension. Att sambandet upprätthålls i förhållande till den begränsade skattskyldigheten i källstaten (Finland) beror på att endast pension utbetald från denna källstat är skattepliktig där, att avgiftsskyldigheten endast har gällt pension intjänad där och att avdrag medgetts endast för avgifter betalda där.

I den tredje situationen (i avsnitten 3.2.3 och 3.3.4) – vid utsändning – upprätthålls sambandet i utsändnings- och hemviststaten (Sverige), men inte i den andra staten, källstaten (Finland). Även detta har sin förklaring i pensionstagarens skatterättsliga status då pensionen betalas ut. Denne är obegränsat skattskyldig i hemviststaten (Sverige) för all pension. Här har pensionsavgiftsskyldigheten föreläggat, här har all pension tjänats in och avdrag medgetts för alla pensionsavgifter. I källstaten (Finland) har däremot ingen pensionsavgiftsskyldighet förekommit och därmed har heller ingen pension tjänats in. Ingen pension betalas därför ut i Finland där det följaktligen heller inte finns någon beskattningsbar pension. Ändå har avdrag medgetts också där för de avgifter, som visserligen erlagts i hemviststaten Sverige, men som skatterättsligt ansetts hänförliga till det fasta driftstället i källstaten Finland. I den här situationen är de skatterättsliga bestämmelserna i tydlig konflikt med de socialförsäkringsrättsliga.

Resultaten i de motsvarande, men omvända, gränsöverskridande situationerna i avsnitt 4 följer konsekvent resultaten i avsnitt 3 men är spegelvända. Den enda avvikelserna är att upprätthållandet av sambandet inte i en enda av de undersökta situationerna i avsnitt 4 påverkas av att sjukvårdspremien tas ut i Finland. I de två situationer (i avsnitten 4.2.2 och 4.3.3 respektive 4.2.3 och 4.3.4) där pensionstagaren har hemvist i Finland, där premien tas ut, upprätthålls sambandet fullt ut oberoende av premien.

Avslutande kommentar

Sambandet mellan rätten till avdrag för pensionsavgifterna och beskattningen av den offentliga ålderspensionen upprätthålls på ett förhållandevis konsekvent och förutsägbart sätt i de undersökta gränsöverskridande situationerna. Resultaten av undersökningen avspeglar ett både internt och internationellt i huvudsak rätt väl samordnat och etablerat regelverk inom de båda rättsområdena socialförsäkringsrätt och skatterätt. De i undersökningen tillämpade regelverken är i båda staterna utformade på ett relativt likartat sätt.

De situationer där sambandet ändå inte upprätthålls, såsom vid utsändning, eller vid anställning i ett land och pensionering i ett annat, kan förklaras av att det är två olika regelverk – det skatterättsliga och det socialförsäkringsrättsliga – som tillämpas på samma situationer och som inte är samordnade med varandra. Med förbättrad samordning, både inom och mellan rättsområdena, skulle sambandet kunna upprätthållas fullt ut även i dessa situationer. Framför allt skulle bestämmelserna om skattskyldigheten behöva anpassas till den socialförsäkringsrättsliga avgiftsskyldigheten, som redan är kopplad till den skatterättsliga avdragsrätten.

Att resultaten av undersökningen genomgående är desamma i de båda avsnitten 3 och 4, där flyttning sker i vardera riktningen, visar att de skatte- och socialförsäkringsrättsliga konsekvenserna vid flyttning mellan länderna är väl förutsägbara – oberoende av i vilken riktning flyttningen sker.

Undersökningen visar även att förutsättningarna för att i gränsöverskridande situationer upprätthålla sambandet mellan rätten till avdrag för pensionsavgifterna och beskattningen av den offentliga pensionen skiljer sig markant jämfört med vad som gäller för de privata pensionsförsäkringarna. I motsats till de privata pensionsförsäkringarna är den offentliga ålderspensionen i såväl Sverige som Finland, liksom i flera andra länder, både obligatorisk och lagstadgad. Det här innebär att det för en arbetsgivare är föreskrivet att göra pensionsavsättningar och att dessa normalt är villkorslöst avdragsgilla som kostnadsavdrag i beskattningen. Rätten till avdrag är på så sätt förenad med avgiftsskyldigheten. I motsats till de privata pensionsförsäkringarna finns inte bestämmelser som möjliggör att avdrag förvägras då villkoren för att avsättningarna ska vara avdragsgilla inte är uppfyllda. Den offentliga ålderspensionen berörs inte heller, i motsats till de privata pensionsförsäkringarna, av regler som särskilt reglerar sambandet till exempel så att en pensionsförmån är skattefri i det fall att en pensionsavsättning varit skattepliktig.

För den offentliga ålderspensionens del varierar således inte utfallet i beskattningen och upprätthållandet av sambandet i gränsöverskridande situationer på det sätt som sker i samband med de privata pensionsförsäkringarna.¹⁰⁰

Nina Ewalds är jur. dr och forskare i finansrätt vid Stockholms universitet.

¹⁰⁰ Se i Ewalds, Nina, *Internationell beskattning av pensionsförsäkringar – det svenska skattesystemet i gränsöverskridande situationer*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008, s. 310 ff.